LOKALSAMFUNDENES SAMVIRKE

ARKITEKTURPOLITIK

Indholdsfortegnelse

1. Forord	3
2. Indledning	4
3. Arkitekturpolitikkens mål	4
4. Arkitekturråd	4
5. Stadsarkitekt	6
6. Furesø Kommunes historie	6
7A. Bregnerød	10
7B. Farum Landsby	14
7C. Farum Midtpunkt	22
7D. Hareskovby	28
7E. Jonstrup	34
7F. Kirke Værløse	40
7G. Stavnsholt Landsby	46
8. Afsluttende bemærkninger	50
9. Bilag	51

Layout: Casper Damsgaard / www.creativeowl.dk
Trykkeri: Intern Service Furesø Kommune
Oplag: 500

1. Forord

Ved borgmester Ole Bondo Christensen

Det sted, hvor vi bor, bliver en del af vor egen historie, og vi bliver en del af stedets historie. Fælles historie skaber sammenhængskraft. En fælles historie i lokalsamfundet lægger grunden til stedets identitet og er samtidig med til at forme fremtiden. Derfor er kendskabet til historien og historiens synlighed og genfortælling - det historiske vidnesbyrd - der, hvor vi bor, af stor betydning.

Det har lokalsamfundene i Furesø Kommune gjort noget ved og udarbejdet dette fine kompendium, Lokalsamfundenes Samvirke - Arkitekturpolitik.

Beboerne i lokalsamfundene har rettet blikket mod det sted, hvor de bor og beskrevet det særlige, som de værdsætter ved stedet og gerne vil værne om i den videre udvikling. Med afsæt i det enkelte lokalsamfunds særlige identitet, kvalitet og funktionalitet har borgerne beskrevet, hvilke særlige ønsker, der er til udvikling af lokalsamfundet i fremtiden. En sådan proces samler, og den skærper alles opmærksomhed på det væsentlige for stedet og fællesskabet.

Processen er et fornemt eksempel på borgerinddragelse i praksis. I Furesø lægger vi vægt på stærke fællesskaber, hvor borgerne engagerer sig og tager ansvar. Det kan man i sandhed sige, er sket i dette tilfælde. Resultatet ser jeg som en grundsten i fundamentet for fremtidens historie og en gave til kommende beboere.

Resultatet kan også bidrage til Byrådets og kommende byråds viden og indsigt i de lokale forhold og prioriteringer. Arbejdet kan bidrage til Byrådets grundlag for visioner for kvalitet i byudviklingen og en sammenhængende arkitekturpolitik samt beslutninger om regulering og styring af udviklingen i lokalområderne.

Både som borger, politiker og borgmester i Furesø Kommune takker jeg for den prisværdige indsats, og jeg ser frem til et fortsat lokalt medansvar for en udvikling i lokalområderne, hvor respekt for historien, fællesskabet og identiteten er et af afsættene for styrkelse af velfungerende og kvalitetsfulde rammer for livet i Furesø Kommune - en attraktiv bosætningskommune.

2. Indledning

Lokalsamfundenes Samvirke har siden sin start i 2009 forsøgt at få arkitekturpolitik på den politiske dagsorden. Det er nu lykkedes, idet byrådet er gået aktivt ind i udvikling af en arkitekturpolitik for Furesø Kommune, sammenfaldende med, at kulturministeriet i februar 2014 har udgivet skriftet: "Arkitekturpolitik, mennesker i centrum."

Lokalsamfundenes Samvirke og Furesø By og Land har iværksat et projekt, hvor alle lokalsamfund i Furesø Kommune er opfordret til at beskrive deres egne områders akitektoniske værdier, forstået bredt inden for områder som bygninger, infrastruktur, kulturhistorie og natur. 7 lokalsamfund har givet et bud, som gengives efterfølgende. Her ud over har andre lokalsamfund tilkendegivet, at de ønsker at bidrage på et senere tidspunkt i processen.

Denne tryksag har til formål at give inspiration til dialogen med byrådet om udvikling af arkitekturpolitikken i lokalsamfundene for hele Furesø Kommune. I arbejdet med de 7 lokalsamfund har vi oplevet en stigende interesse hos vore medborgere for at kunne være med til at præge udvikling og opkvalificering af bevaringsværdige bygninger og byrum. Herunder en stor interesse for at være med til at skabe fælles begreber på området.

Lokalsamfundenes Samvirke mener derfor, at:

- Lokalplaner og arkitekturpolitik skal være grundlaget for kommunens og beboernes fælles forståelse for en løbende udvikling og tilpasning af bygninger, byrum og landskab.
- Arkitekturpolitikken er en balance mellem regler og individuelle frihedsgrader for borgerne og skal opfattes som et supplement til Lokalplanen.
- Arkitekturpolitikken opfatter vi som en proces, som kan skabe fælles forståelse for:

IDENTITET, KVALITET OG FUNKTIONALITET

Denne tryksag er trykt i et beskedent oplag på 400. Oplægget til arkitekturpolitik er ikke en facitliste, men en introduktion til en løbende proces, der udvikler nye visioner for arkitekturpolitikken.

3. Arkitekturpolitikkens mål

Lokalsamfundenes samvirke har følgende hovedpunkter til en arkitekturpolitik for Furesø Kommune:

- Den fremtidige arkitekturpolitik skal tilgodese naturen, lokalsamfundene og de "nye" bycentre i Farum og Værløse. Den skal afspejle, at Furesø Kommune er præget af mange decentrale bosætninger, integreret i naturen, frem for en samlet bystruktur. Som det vil fremgå af nedenstående beskrivelser fra lokalsamfundene er det netop dette, som er med til at gøre kommunen speciel og attraktiv.
- I sammenhæng hermed skal den indeholde en overordnet plan for infrastruktur, der trækker naturen ind i by- og vej-rum, med planer for beplantning, vand og biodiversitet og med respekt for lokalområdernes forskellighed og kulturværdier.
- Kvalitet i by- og vej-rum skal understreges i valget af det offentlige udstyr og beskrives i en designmanual.
- Kommunens vigtige kendemærker skal styrkes: Flyvestation Værløse skal kendes som en positiv kvalitet ved f.eks. at indrette Kontroltårnet som besøgscenter/café. Mølleådalens kvaliteter tydeliggøres ved f.eks. besøgscenter.
- Oprettelse af et arkitekturråd og ansættelse af en stadsarkitekt i kommunen skønnes at ville kunne styrke det fremtidige arbejde i betydelig grad, hvorfor Lokalsamfundenes Samvirke i det nedenstående har valgt at uddybe begge dele.

4. Arkitekturråd

Lokalsamfundenes Samvirke i Furesø Kommune opfordrer til oprettelse af et arkitekturråd i kommunen.

Landsforeningen for bygnings og landskabskultur (www.byogland.dk) har forfattet en pjece, som på udmærket måde beskriver baggrund, sammensætning og konkrete opgaver for et sådant råd. Fra denne pjece citeres:

Iflg. "Lov om Bygningsfredning og bevaring af bygninger" har der siden 2001 været mulighed for at der kan oprettes lokale bevaringsråd, der bl.a. kan yde hjælp og støtte til bevaringsværdige bygninger –bl.a. med bistand fra Kulturministeriet (§16 stk.1 og stk. 4).

Efter 2007 har kommunerne som ét af deres nye områder fået overdraget ansvaret for udpegningen af værdifulde kulturmiljøer både i land og byområder. Dertil kommer, at kommuneplanerne iflg. planloven nu skal indeholde

retningslinjer for sikring af de kulturhistoriske bevaringsværdier i kommunerne. (LBK nr. 587 af 27/05/2013)

Furesø Kommuneplan 2013 indeholder allerede en del arkitekturpolitiske overvejelser og mål:

Kapitel 2. Byer og centre:
"Byrådets opfølgning: …Kortlægge den lokale kulturarv".

"Retningslinjer: …. 2.14 Det skal sikres, at kulturhistoriske, arkitektoniske og miljømæssige kvaliteter i et område bevares og respekteres ved nybyggeri og nye anlæg. 2.15 For bevaringsværdige bygninger skal det sikres, at enhver ændring af bygningens udseende sker med respekt for bygningens oprindelige udseende og det omgivende bymiljø".

Kapitel 3. Boliger:
Byrådets vision:
"By og boligudvikling skal ske i respekt for rekreative og bevaringsmæssige værdier og kulturhistoriske og naturmæssige forhold"

Desuden anføres:
"I landsbyerne Bregnerød og Stavnsholt og i de ældste dele af Farum, Kirke Værløse, Jonstrup og Hareskovby er der bebyggelser med kulturhistorie og bevaringsværdier. Lokalsamfundenes bebyggelser bidrager til et varieret udbud af boligtyper og til kommunens mangfoldighed ved at rumme forskellige bymæssige kvaliteter og oplevelser".

Under afsnittet Retningslinjer:
"Kommunens planlægning og administration skal medvirke til, at de enkelte lokalområders særlige karakter bevares og forstærkes".

Lokalsamfundenes Samvirke er af den opfattelse, at lokalområder med velbevarede kulturhistoriske værdier er særdeles attraktive for tilflyttere, som det eksempelvis er tilfældet i Dragør og Lyngby Bondeby. Områderne har desuden uvurderlig betydning for borgernes forståelse for og oplevelse af den fælles kulturarv. Forudsætningen for, at de kulturhistoriske værdier fastholdes er, at bevaringsarbejdet har høj prioritet. Et af fundamenterne i bevaringsarbejdet er erkendelsen af, at bygninger og bymiljøer består, ofte over mange århundreder, medens de enkelte grundejere bebor husene i kortere perioder og i den sammenhæng kun har de bevaringsværdige huse til låns.

Arbejdet med bevaring af de værdifulde huse og kulturmiljøer i kommunen skal komme alle nuværende og fremtidige borgere til gode og ikke kun tilgodese de enkelte husejeres ønsker. Det er derfor helt centralt, at bevarende lokalplaner opfattes som værdifulde redskaber i bevaringsarbejdet og ikke som noget, der let kan dispenseres fra, så snart den enkelte husejer ønsker carport eller udestue.

Lokalsamfundenes Samvirke vil gerne understøtte de tanker, som kommer til udtryk i ovenstående citater fra kommuneplan 2013 og i planlovens bestemmelser. Vi beder hermed Furesø Kommune om snarest muligt at nedsætte et arkitekturråd.

Nedenstående ses udkast til kommissorium og sammensætning, udarbejdet på baggrund af oplæg fra Landsforeningen for Bygnings og Landskabskultur.

Rådets opgaver:

- skal rådgive Furesø Kommunes politiske udvalg og forvaltning i sager vedr. udvikling af kommunens kulturmiljøer, udarbejdelsen af bevarende lokalplaner, opfyldelsen af eksisterende bevarende lokalplaner samt ved ansøgning om ændring og nybyggeri inden for områder med bevarende lokalplaner. Aktuelt drejer det sig om Kultur, Fritids og Idrætsudvalg samt Miljø, Plan og Teknikudvalg.
- være hørings og sparringspartner i det kommunale arbejde med arkitekturpolitik, bygningsregistrering, herunder SAVEregistrering og udarbejdelse af bevarende lokalplaner.

Rådets sammensætning:

- Repræsentanter fra relevante politiske udvalg og forvaltninger
- Furesø By og Land
- Furesø Museer
- Lokalsamfundenes Samvirke
- Furesø Bevaring
- Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdeling.
- Værløseegnens Historiske Forening
- Farum Lokalhistoriske Forening

5. Stadsarkitekt

Lokalsamfundenes Samvirke foreslår, at der i Furesø Kommune ansættes en stadsarkitekt.

En stadsarkitekt skal overordnet sikre kvalitet og funktionalitet og være ansvarlig for, at Furesø Kommune udvikler og forstærker sin specielle identitet:

- 2 velfungerende bycentre med aktiviteter for alle befolkningsgrupper
- Mange små lokalsamfund med hver deres særpræg
- Grøn og blå natur tæt på alle bosættelser
- Stor kulturhistorisk arv
- Infrastruktur som tilgodeser både stærke og svage trafikanter
- Miljørigtige løsninger i alle processer
- Stort udviklingspotentiale på flyvestationen

Stadsarkitekten vil have et samlet overblik over kommuneplaner, lokalplaner og bevaringsværdier og skal være en værdifuld sparringspartner i planlægning af nye projekter, byggerier, anlægsarbejder og aktiviteter, samt overordnet sikre identitet, kvalitet og funktionalitet.

Stadsarkitekten samarbejder med og har kendskab til kommunens forvaltninger og er repræsenteret i arkitekturrådet.

Stadsarkitekten er ansvarlig for, at borgerne i forbindelse med nybyggeri og ombygninger kan få kvalificeret rådgivning i planlægningsfasen.

6. Furesø Kommunes historie

Furesø hed oprindelig Fuur Sø, fuur er en ældre betegnelse for fyr. Birketræet og fyrretræet var de første træer efter den sidste istid, istiden som formede tunneldalen/mølleådalen, dannet af smeltevandet. Furesøen er Danmarks dybeste sø, med en dybde på 38 meter.

Med træerne kom så menneskene. Jægerne og fiskerne slog sig ned ved overgangsstederne vest for Farum sø og ved Ryget skov. Der er fundet spor fra sten-, bronze- og jernalderen samt bopladser fra vikingetiden.

Farum, navnet er oldnordisk “pladsen ved passagen”, har siden den tidlige middelalder ligget ved kirken (opført ca. 1130-50).

I 1300-tallet har dæmningen ved Mølleåen hævet søernes vandstand, og overgangen ved den vestlige ende af søerne blev erstattet at overgangen Fiskebæk.

Landskabet nord for søerne er morænelandskab, op til 60 meters højde (Høje Klint), desuden er der dannet mange småsøer efter sidste istid.

Vandvejen var tidligt et yderst vigtigt transportmiddel, varer blev transporteret og indbyggerne benyttede også denne transportform. I løbet af middelalderen ophørte dette, og fiskeri og jagt blev afløst af landbrug.
Mod syd i Furesø Kommune ligger skovene Jonstrup, Nørreskov og Hareskov. Hareskoven med skovveje fra enevældstidens kongejagter, Syvstjernen og Femvejen. Langs med Fægyden ligger de gamle stengærder, der skulle holde bøndernes kvæg væk fra skovene.

Farum landsbys og Værløse landsbys gårde lå langs med landsbygaden, hver gård skulle være indhegnet.

I middelalderen havde Farum 30 fæstegårde og 12 mindre huse. Landsbyerne Stavnsholt og Bregnerød samt en lille landsby Bodelstrup, senere nedlagt og nu Lillevang, opstod i middelalderen. Farumgård ved Farum sø var under Roskilde Bispen fra 1372 til 1562. Fra 1562 til 1675 tilhørte den Københavns Slot, efterfølgende har den været i privat eje.

I 1500-tallet, efter reformationen, kom Farum og Værløse i kronens eje, da denne overtog det tidligere kirkegods. Jordbrugerne lejede derefter jorden som fæstebønder. Farumbønderne fik i 1767 skøde på deres gårde. I 1775 skete den såkaldte stjerneudskiftning af gårdenes jorde og senere i 1804 blev adskillige gårde udflyttet.Udskiftningsmarkskellene fra dengang ses i dag afspejlet i de stjerneformede vejforløb.

Mølleåen hed oprindelig Fuuråen, siden 1700-tallet Fuurå Møllestrøm, idet der langs åen blev foretaget en del opdæmninger (mølledamme) for at udnytte vandkraften. Der blev anlagt 9 møller, der anvendtes til maling af korn. Senere kom industrivirksomheder, der fremstillede tekstil, papir, jern, våben og ammunition.

Omkring industrianlæggene blev der bygget boliger, skoler og børnehaver til de ansatte og deres børn. Udbygningen af virksomhederne fortsatte i 1800-tallet og op i 1900-tallet.

Først efter 1950 er virksomhederne gradvist blevet lukket

på grund af nye krav til industribyggeri. Mølleåen med dens gamle industri anlæg er i dag et yndet udflugtssted med store naturmæssige og kulturhistoriske værdier.

Værløse, Withærlose (gammel dansk), with: skov, er omgivet af søerne Farum sø, Furesø, og Søndersø, der alle er omkranset af skov.

Kirke Værløses historie går ca. 750 år tilbage, husene lå omkring kirken, senere kom Lille Værløse, men Lille er senere blevet sløjfet.

I 1906 åbnede Slangerupbanen, den kørte fra Nørrebro i København til Slangerup. Med stationer i Hareskov, Værløse og Farum, samt trinbræt ved både Syvstjernen og Furesø, satte banen gang i tilflytning til området.

Stationen i Farum blev placeret ca. 1 km. øst for Farum kirke og landsby, hvilket åbnede op for en langsom sammenvoksning af Farum landsby og Stavnsholt landsby. Det fik stor betydning for handelslivet.

Hareskov var i en årrække den travleste station, idet danseetablissementet ”Pavillonen”, Hareskoven og Villabyen hurtigt blev et populært udflugtsmål for københavnerne. Frem mod 1950 eksploderede indbyggerantallet i Farum og Værløse. I samme periode (1910-13) blev Værløse flyvestation anlagt. I 1970erne kom motorvejen og Stoget og Farum blev endestation.

Bytorv, Bymidte, Farum Midtpunkt og parcelhuskvarterer skød op. De mindre lokalsamfund i Bregnerød, Hareskovby, Jonstrup, Kirke Værløse, Laanshøj, Stavnsholt og det tidligere kaserneområde nordvest for Farum blev populære steder at bosætte sig, ikke mindst på grund af de naturskønne omgivelser med skove, søer og marker, hvor der stadig er spor fra rødderne fra fortiden og de smukke gamle landsbyer.

Litteratur:

Farum Kommune
”Furesø Historien” Værløseegnens Historiske Forening.
Farum Lokalhistoriske Forening
“Mølleåen”, Jesper Asmussen

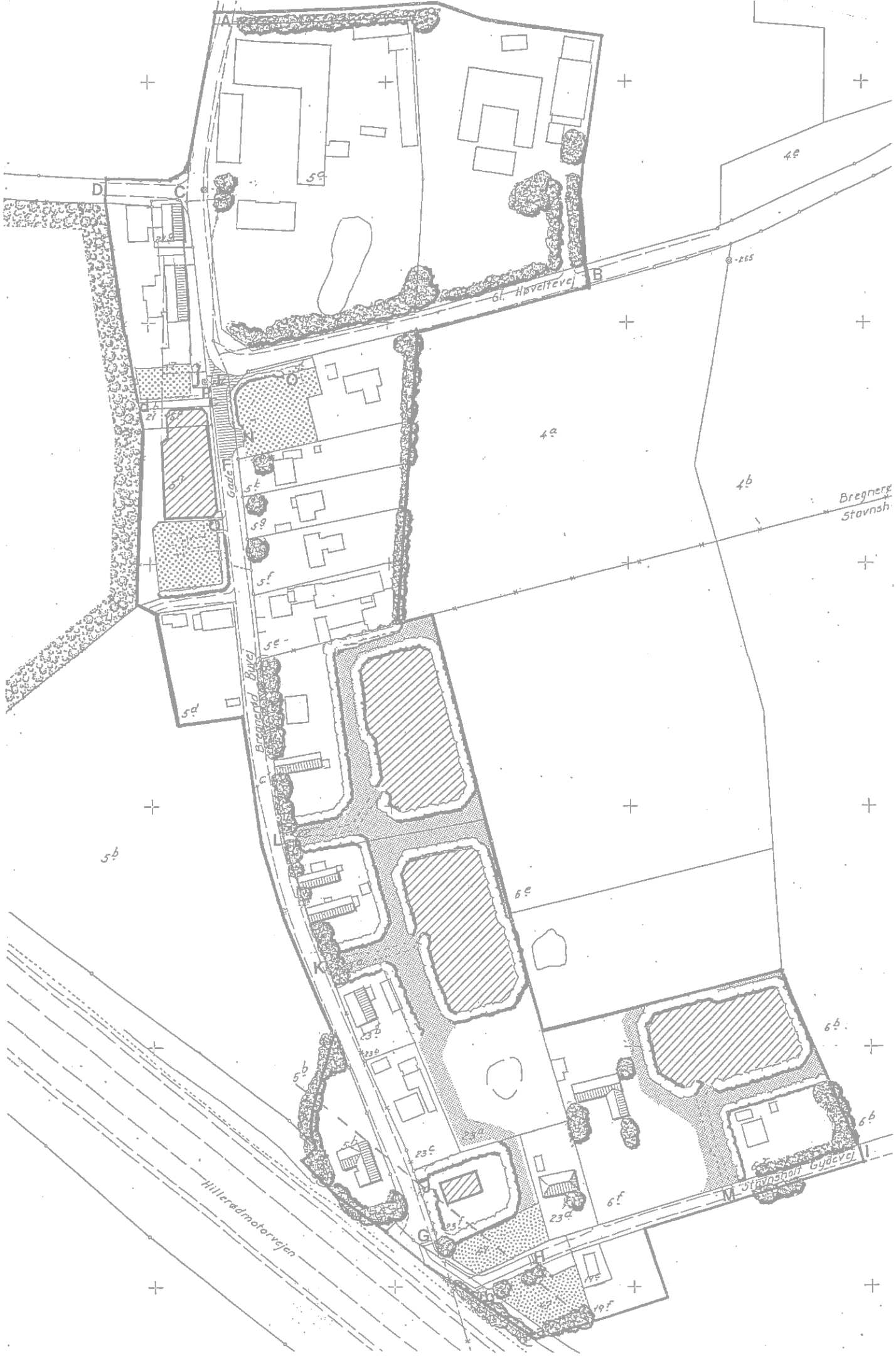
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
Gl. Havelteve
Bregnerø
Stavnsh
Gade
Bregnerød Byvej
Stavnshøj Byvej
Hillerødmotorvejen
4a
4b
4e
5a
5b
5c
5d
5e
5f
5g
6b
6e
6f
23a
23c
23f
19f

7A. BREGNERØD

7A. Bregnerød

Historie og opståen

Bregnerød, navnet stammer fra: –rød betyder, at stedet blev ryddet, og ofte beskriver forleddet, hvad det var for en plante eller træ, som man ryddede væk. Bregner blev fjernet i Bregnerød.

Kulturlandskabet nord for søerne bærer præg af en middelalderlig rydnings og kolonisationsproces, der indledtes i Farum By mod syd og bredte sig mod nord, hvorved landsbyen Stavnsholt og den lille torp Bregnerød blev anlagt.

Der blev også anlagt en lille landsby Bodelstrup, som blev nedlagt igen i senmiddelalderen og dens jord inddraget under Farum, der derved fik en ekstra vang, Lillevang, som supplement til de tre normale vange. Der var før udskiftningen et stort overdrev nord for Farum, som var fælles for bønderne i sognet.

Hele Furesø Kommunes område tilhørte i middelalderen biskoppen i Roskilde, der lod godset forvalte fra Farumgård, hvor hans lensmænd boede.

Ved Reformationen gik bispegodset over til kronen.Området blev hårdt ramt af hærgen under svenskekrigene i 1600-tallet, der medførte, at Bregnerød og Bodelstorp var næsten affolket, og kun den førstnævnte blev genopført efter år 1700. I tiden efter 1850 var samfundets drivende kræfter stadig gårdejerne, omend antallet af beskæftigede i landbruget var faldende. Den intensive landbrugsdrift skiftede i vid udstrækning over til gartneri i denne periode, hvor der i Farum var registreret omkring 20 selvstændige gartnerier, hvoraf en del lå omkring Bregnerød landsby.

En fredning (fra 1945) af et nu forsvundet bøgetræ kaldet Majtræ indikerede, at træet voksede hvor den nyeste del af Bregnerød Kro nu ligger.

Kirkernes historie

Fra Bregnerød kunne man komme til Farum Kirke, som dateres tilbage til 1100-tallet ad Kirkestien, som eksisterer i dag og går fra Fuglsang til Stavnsholtgydevej 104.

Byggeskik – husenes historie

Landsbyen Bregnerød opstod som en vejby dannet langs med den dengang vigtige hovedvej Frederiksborgvej, som blev anlagt af Christian 4. for at forbinde København med Frederiksborg slot. Mange af bønderne færdedes langs denne vej, når de skulle til slagteriet i Hillerød. I dag er Bregnerød kendetegnet ved den gamle skole fra 1877 i syd og i nord den gamle landevejskro Bregnerød Kro, som dateres tilbage til 1683.

Skolen lå yderligt for at kunne betjene både børnene i Stavnsholt landsby og børnene fra Bregnerød. I dag er skolen privatbolig, men har bevaret bondehusstilen med bl.a. tækket tag.

Bregnerød Kro har bevaret sin klassiske charme efter genopbygningen i 1705, idet den blev brændt til grunden i 1700 af svenske soldater. Midt i vejbyen danner den gamle købmandsgård ramme om Farum Bed & Breakfast, som har bevaret landhusets præg. Denne kendetegner en del af de nyere huse, der er opført i Bregnerød, som er omgivet af flere gårde, hvoraf de største er Frederiksminde, Skovemosegård og Bregnerødgård.

Trafik

Bregnerød er i dag gennemskåret af Hillerød motorvejen, hvorfor man savner en stiforbindelse under motorvejen som vil genskabe en historiske og naturlig sammenhæng. Den gamle færdselsåre Frederiksborgvej blev skåret i stykker af motorvejen til Hillerød. Stumperne hedder i dag Gl. Bregnerødvej, Bregnerød Byvej og Hyrebakken, som fører nordud til Allerød.

Bregnerød er springbræt til både større byer via Hillerød motorvejen og en smuk natur via de mange cykelstier som krydser det åbne land og skovområderne.

Kulturfaciliteter

Bregnerød er omkranset af det åbne land og skove, og byder på mange naturoplevelser. Flere stier fører igennem den fredede Stavnsholtkile (www.fredninger.dk/?id=2470).

Fra Bregnerød Kro (www.bregneroedkro.dk), som er hotel og restaurant, kan man komme gennem Ravnsholt skoven (www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Foldere/Ridning/Ridning_Ravnsholt.htm) videre til Allerød. Eller man kan fortsætte ad vejen langs østsiden af skoven og dreje ind på alleen mod Tivolihusene , som er et gammelt tipvognsspor.

Området er et gammelt teglværksområde, hvor man har udnyttet banker af fint ler aflejret i istidens søer. Lergraven, kendt som Allerød Lergrav, og nu vandfyldt, ses på højre side før Sønderskoven. Lergravens aflejringer har givet navn til den internationalt kendte “Allerødtid” en varm periode efter sidste istid. Allerød Lergrav søges nu fredet.

Ved syd enden af Ravnsholt skov lå Frederiksholmhytten, som var en weekendhytte der blev opført af de arkitekt-studerende ved kunstakademiet. I 1949 blev hytten dekoreret af Cobramalerne (www.cobramuseum.dk), som havde Asger Jorn som medlem.

Et af lofterne kan ses på Sophienholm og for-studierne til Asger Jorns 9 meter lang vægdekoration kan ses på Silkeborg Kunstmuseum. Under Danmarks besættelse var hytten skjulested for jøder.

Bedst kendt af hestegårdene er Bregnerødgård (www.bregnerodgaard.dk), som opstalder heste og er hjem for en sportsrideklub, men der er også stutterier som Mortenshøj (www.hillock.dk) og Egemosegård, som også har hestepension for islandsheste (www.egemosegaard-islandsheste.dk).

Er man til golf kan man få en dag i det frie på ikke mindre to golfbaner: Furesø Golfklub (www.fggolf.dk)eller The Scandinavian Golf Club (www.thescandinavian.dk).

Undervisning

Blandt andre aktiviteter tilbyder Hovmosegård et behandlings og aktiveringstilbud for unge mellem 18 og 25 år.

Erhverv

Bregnerødområdet følger landbrugstraditionen med ikke mindre end 25 landbrug, som også inkluderer en planteskole (www.jagrokoi.dk). Flere af disse er økologiske som Solgården med mosteri baseret på deres frugt og bærplantage, Stengården (www.stengaardenoko.dk) med deres kendte gårdbutik og Duemosegård som kører projektet ”Fællesgrønt” – fælles økologisk dyrkning af grøntsager.

Planer

Bregnerød landsby er omfattet af lokalplan 51 – Bregnerød Landsby – Nord, Lokalplan nr. 51.1 –Boligområde i Bregnerød Landsby – Nord og Lokalplan nr. 54.1 – Bregnerød Landsby – Syd. Ifølge Kommuneplan 2013 er arealanvendelsen for de tilstødende områder landbrug/natur.

Areal 20F8 i ”Rammer for lokalplanlægningen” hører naturligt til Bregnerød og bør udlægges til grønning som beskrevet i kommuneplanen. I dag er området øvelsesplads for hundetræning.

For Bregnerød Nord gælder, at ”Bebyggelse af særlig arkitektonisk og/eller kulturhistorisk værdi samt karakteristisk bebyggelse skal bevares.”

Mål

1. Skab bedre sammenhæng mellem Bregnerød Landsby syd og nord via en stiforbindelse under Hillerød motorvejen fra den nordlige ende af Gl. Bregnerødvej under Hillerød motorvejen til Bregnerød landsby i nord.
2. Få gjort hundetræningsarealet til grønning
3. Gør Bregnerød til højsæde for økologisk dyrkning ved bl.a. at reservere det åbne land til landbrugsformål under hensyntagen til natur. Lav en økorute, der forbinder de økologiske gårde.
4. Opret helle i krydset i Gl. Bregnerødvej og Høveltevej for at sikre svage trafikanter.
5. Synliggør Bregnerød Landsby ved at få lagt en beskrivelse ud på Wikipedia og få en beskrivelse med i Furesø Museers historiske fortællinger.
6. Forskøn eller ligefrem gør det til varemærke for Bregnerød landsby ukrudtsarealet ud for Gl. Bregnerødvej 2.
7. Reetabler kirkestien fra Fuglsang til Stavnsholt Gydevej 104
8. Etabler flere rastepladser på stisystemer som f.eks. på Nordtoftdal bakken ud til Stavnsholtgydevej
9. Etabler en rundkørsel i krydset Frederiksborgvej, Høveltevej og Trevangsvej
10. Opret et forsamlingshus for Bregnerød

lokalcenter
Farum Hovedgade
lokalcenter
sti
Kaalundsvej
Søvej
P
præstegård
Kirke
mark
Kirkegård
park
sti
sti
eng

7B. FARUM LANDSBY

7B. Farum Landsby

Indledning

Farum Landsby er en af Furesø Kommunes velbevarede landsbysamfund og en af seværdighederne i ”Naturparken mellem Farum og Slangerup”. Den rummer adskillige bevaringsværdige huse, byrum og gadeforløb.

I Furesøs Kommuneplan 2013 står:
”I landsbyerne Bregnerød og Stavnsholt og i de ældste dele af Farum, Kirke Værløse, Jonstrup og Hareskovby er der bebyggelser med kulturhistorie og bevaringsværdier. Lokalsamfundenes bebyggelser bidrager til et varieret udbud af boligtyper og til kommunens mangfoldighed ved at rumme forskellige bymæssige kvaliteter og oplevelser”(s.53). ”Kommunens planlægning og administration skal medvirke til, at de enkelte lokalområders særlige karaktertræk bevares og forstærkes”(s.58).

Mange af de nuværende herlighedsværdier i Furesø Kommune skyldes ihærdige folks indsats for bevaring og fredning gennem de sidste 80 år. Vi er af den opfattelse, at det giver os, der nyder godt af denne indsats, en særlig forpligtelse til at videreføre arbejdet til glæde for kommende generationer. Med baggrund i citaterne fra lokalplan 2013 forventer vi, at Furesø Kommunes politikere og forvaltning vil arbejde aktivt for dette.

Beboerforeningen Farum Landsby ønsker med nedenstående at bidrage til de aktuelle planer om en arkitekturpolitik i Furesø Kommune.

Oprindelse

Furesøområdet har været beboet siden stenalderen, bekræftet af mange arkæologiske fund og gravhøje. Det skønnes, at der har været bymæssig bebyggelse sv.t. det gamle Farum siden vikingetiden, år 1000. Den nuværende Farum Kirkes ældste dele er opført i 1100-tallet med senere udvidelser.

Navnet Farum optræder første gang på skrift i 1300-tallet i Roskildebispens Jordebog. Det skønnes, at det oprindelige navn har været en sammensætning af FAR i betydningen ”vej/ overfartssted” og RUM i betydningen ”ryddet plads”, (Gudrun Lund Meyer). Sprogforskere mener, at endelsen kan være UM, som kommer af ”hjem”.

Udvikling til i dag

Farumgård er nævnt i 1370 som hovedgård under Roskilde Bispestol og samtidig nævnes 30 fæstegårde. Hele området hørte indtil reformationen i 1536 under Roskilde Bispestol.

I 1700 -tallet bestod Farum landsby af ca. 20 gårde, som primært lå langs et let slynget vejforløb sv.t. den nuværende vestlige del af Farum Hovedgade. Mellem hovedgaden og kirken lå en stor græsklædt plads, Forten, som i 1700-tallet blev bebygget med småhuse. Landsbyens omkringliggende jorde var inddelt i Vanger, Åse og Agre med det formål, at alle gårde skulle have både god og dårlig jord. Denne opdeling viste sig upraktisk og i 1775 blev man enige om en omfordeling, ”udskiftning”, justeret i 1802. Grundplanen efter udskiftningen ses stadig i vejstrukturen nord for Farum Hovedgade, hvor vejene breder sig radiært ud fra det gamle Farums centrum.

Enkelte af gårdene eksisterer fortsat som f.eks. Sejlgården og nyere stuehuse til Fuglsang, Gammelgård og Nordtoftegård, andre har ”overlevet” i vejnavne, som f.eks. Gammelgårdsvej, Toftegårdsvej, Ryttergårdsvej og Paltholmvej.

I løbet af 1900-tallet begyndte man at udstykke landbrugsjorden til andre formål og denne udvikling tog fart med bilernes indtog og ønske om parcelhuse til mange efter 2. verdenskrig.

Farumgård blev i 1965 købt af ægteparret Ruth og Finn Riis-Hansen, som restaurerede gården og haveanlægget. Ruth Riis-Hansens store interesse for historiske bygninger manifesterede sig bl.a. i oprettelsen af ”Beboerforeningen Farum Landsby”, foreningen ”Furesø By og Land”, tidligere ”Det Gamle Farums Venner” og en bevaringsfond, ”Farum Bevaringsfond”, nu ”Furesø Bevaring” og hun var sammen med andre gode lokale kræfter medvirkende til, at den nuværende Farum Landsby undgik nedrivning.

I april 1993 vedtog Farum Kommune Lokalplan 44 med følgende formål:

Lokalplanens formål er at beskytte og bevare det særlige landsbymiljø i Farum Landsby. Det gælder både bevaring af det enkelte hus og bevaring af helheden i mere bred forstand, dvs. det slyngede gadeforløb, Forten, de åbne gadejordsarealer, de større træer og de særlige karakteristiske bygningshistoriske variationer, som landsbyen er så rig på.

Til lokalplanen er knyttet en bevaringsvejledning med nærmere retningslinjer for bevaring og forbedringer, samt en mere detaljeret beskrivelse af de offentlige rum, beplantning, veje og bygninger.

Aktuel status

Teksten i lokalplan 44 med bevaringsvejledning findes fortsat aktuel og dækkende, hvorfor nedenstående skal ses som uddybende kommentarer hertil.

Vedr. bygninger, beskrevet i bevaringsvejledningen bygningsregistrant

Siden beskrivelsen i bevaringsvejledningen fra 1993 er der sket ændringer på flere af de implicerede matrikler, i flere tilfælde ændringer, som er i overensstemmelse med vejledningen. Nedenstående er en gennemgang af disse ændringer.

Kålundsvej 6 B: garageanlæg og baghus er nedrevet og erstattet af hus med tilsvarende udseende som 6 C.

Farum Kirke: 2 sognegårdslænger nedbrændte i 2011 og er p.t. ved at blive genopført i en stil sv.t. den tidligere anvendelse som staldlænger.

Kålundsvej 35: tidl. graverbolig, huset har stået tomt i flere år og menighedsrådet ansøger aktuelt om tilladelse til nedrivning for at nyopføre en præstebolig på grunden. Nuværende hus er fra 1920 og bevaringsværdigt.

Søvej 4 & 5: Begge er blevet istandsat og opdelt til 2 boliger hver.

P.E. Rasmussens vej 2: et en families hus i 2 etager er nyopført på en tidligere tom grund.

Området indeholder p.t. 45 huse, hvoraf 1 er børnehaven på P.E.Rasmussensvej, de øvrige er til beboelse. Af de 45 huse er 25 huse mere end 100 år gamle, heraf 9 fra 1700-tallet.

Af disse skal fremhæves

Farum Kirke: østlige del med apsis er opført 1130 af kløvede kampesten, våbenhuset skønnes tilføjet i 1300-tallet og den vestlige del med kirketårnet i 1400-tallet. I kirken findes en døbefont af skånsk sandsten, som tilskrives Lund Domkirkes stenhuggere 1190-1210. Der findes rester af kalkmalerier samt altertavle og prædikestol fra 1600-tallet. Kirken er indvendig restaureret i 2010-11 og har fået nyt orgel i 2012. Kirken er fredet sammen med en af de gamle præstegårdslænger.

Farumgård: gårdens tidligst kendte funktion var i 1300-tallet at administrere Bispen i Roskildes gods i Farum, Lynge og Lillerød. Efter reformationen var den kongelig ejendom, indtil den sidst i 1600 -tallet kom i privat eje.

Daværende ejer, krigskommissær Jens Rostgaard, lod i 1705 den nuværende trefløjede hovedbygning opføre ved arkitekt Frederik Dieussart, også arkitekt på Sorgenfri Slot. Samtidig blev barokhaven anlagt. Efterfølgende har Farumgård været beboet af mange prominente personer.

I perioden 1932-65 var den ejet af en tysk nonneorden, St. Ursulasøstrene, som drev rekreationshjem, indtil overtagelsen i 1965 ved Ruth og Finn RiisHansen. Farumgård er stadig i denne families eje.

Rytterskolen: opført 1726 på initiativ af Kong Frederik IV, som lod i alt 240 skoler bygge, 20 i hvert af kongens 12 rytterdistrikter. Den velbevarede tavle over indgangsdøren bærer følgende tekst:

Halvtresindstyve Aar, GUD har Du mig opholdet
At Sygdom, Kriig og Pest mig intet ondt har voldet
Thi yder jeg min Tak og breder ud Dit Navn.
Og bygger Skoler op, de Fattige til Gavn.
Gud lad i dette Værk DIN Naades Fylde kende!
Lad denne min Fundatz bestaa til Verdens Ende,
Lad altid paa min Stol én findes af min Æt,
Som mener DIG MIN GUD og DISSE SKOLER Ret.

Rytterskolen var Farums Skole i 200 år. Huset har nu igennem mange år været i privat eje og bruges til beboelse. Den udgør et markant element i landsbymiljøet og ligger ud til Forten, også kaldet skolepladsen.

Vedr. veje, pladser og stier

Iflg. Bevaringsvejledningen:
Bebyggelsen og beplantningen danner rammerne i helheden, det skaber tilsammen landsbyens rum, og dermed rammerne for landsbymiljøet. Men også veje, stier, forte arealets forløb, vejbredder, belægninger, belysning mm. er af betydning for oplevelsen.

Det er målet at fastholde den nuværende vej og stistruktur, eventuelt gennem mindre ændringer at føre strukturen tilbage mod en mere oprindelig struktur. Det vil sige at udforme færdselsarealerne sådan, at al trafik færdes langsomt i området, på de svage trafikanters – og miljøets – præmisser.

Siden 1993 er et trekantet areal på Søvej (vest for Søvej nr. 3) blevet ryddet for træer og buske og tilplantet med æbletræer. Søvej fremstår på dette sted nu mere lys og indbydende. Strædet fra Kålundsvej til Hovedgaden mellem Kålundsvej nr. 4 og 6 A er blevet skiltet med navnet "Karolinestrædet". Parkeringspladsen ved Forten på P.E. Rasmussensvej er blevet udvidet lidt i bredden og i dybden. Parkering skal iflg. Lokalplan 44 foregå på egen grund.

Især den lukkede del af Kålundsvej ved Forten anvendes i stigende grad til parkering af beboere uden for området. Parkeringsproblemerne er endvidere tiltagende i takt med at flere familier har 2 biler. Der har været en prøveperiode med P-forbud på 70 m af dette stykke vej, men indtil nu har Furesø Kommune ikke ønsket at permanentgøre denne ordning. Det samme gælder ønskede trafikdæmpende foranstaltninger i krydset Søvej/ Kålundsvej. Der er opsat ny gadebelysning, med beboerforeningens mellemkomst i en passende afdæmpet udgave.

En bum ved indgangen til grusstien neden for Farumgård, neden for den stejle bakke ud for Kålundsvej nr. 5 er desværre blevet fjernet i forbindelse med, at stien er inddraget som en del af cykelruten "Buresø til Fiskebæk". Da stien går mellem høje hække er der dårlig oversigt for cykler, som kommer med stor hastighed, og dermed risiko for at især mindre børn kan blive påkørt.

Vedr. beplantning:

Karakteristisk for området er de fælles græsbeklædte strøg og hjørnearealer ved veje og stier, samt ikke mindst Forten og græsområdet med resterne af Majtræet ud til Hovedgaden. De grønne arealer fremhæves yderligere af de mange hvide sten langs vejene. Stenene vedligeholdes af Beboerforeningen. Desuden er der plantet en del nye lindetræer, som efter planen skal holdes nede ved beskæring.

Furesø Kommune har udarbejdet en Pleje og beskæringsplan i 2004, hvis bestemmelser dog ikke overholdes til fulde. På Forten er plantet nye træer til erstatning for udgåede elmetræer.

Flere af disse er ved at vokse sig alt for store for området, det gælder især kastanjetræ og ahorn. En bevaringsværdig blodbøg ved Søvej 3 er fældet efter ansøgning pga. alder, en ny er plantet. Der er givet tilladelse til fældning af bevaringsværdigt birketræ ved Kålundsvej 4 mod genplantning af andet træ.

Tanker om fremtidig udvikling vedr. Farum Landsby

Vi finder, at Farum Landsby, som defineret i lokalplan 44, fortsat har mange kvaliteter og er et område af stor kulturhistorisk værdi, som bør bevares også ud i fremtiden. Området har præg af den byfortætning, som tilstræbes andre steder og en på mange måder nutidig byplan.

Lokalplan 44's beskrivelse og intentioner er fortsat dækkende.Det tiltagende antal biler og trafik i området udgør et stort problem i forhold til at bevare områdets særlige karakter.

Biler, som parkeres delvis på de grønne rabatter, medfører nedslidning og delvis ødelæggelse af græstæppet og lokalplan 44 tilsiger parkering på egen grund.

Vi mener, at der bør indføres parkeringsfri zone i Farum Landsby ledsaget af 30 km's fartbegrænsning i samme område, strækkende sig hen forbi den nyanlagte parkeringsplads ved Farum Kirke. Desuden bør der oprettes permanente trafikdæmpende foranstaltninger.

Med henvisning til Bevaringsvejledningen ønsker vi, at kun Søvej – Kålundsvej til kirken asfalteres med Marius Pedersen belægning og kantsten af granitbrosten, mens de øvrige vej og stiprofiler har grusbelægning med græsrabatter af hensyn til miljø, afledning af regnvand og de svage trafikanter.

Vi finder det vigtigt, at pleje og beskæringsplaner for området opretholdes, således at man undgår at områdets beplantning forfalder.

Nogle af de største træer på Forten bør beskæres, således at Forten fortsat fremstår som en åben plads og således, at overskygningen af Kålundsvej 6 a, b og c nedsættes.

Vedr. bevaringsvejledningen finder vi, at den allerede i flere tilfælde har vist sin berettigelse i forbindelse med vedligeholdelse og renovering af flere af husene.

Det skal fremhæves, at bevaringsfonden i denne sammenhæng har været gavnlig, idet mulighederne for et lån på lempelige vilkår kan opmuntre den enkelte husejer til at vælge den i bevaringshenseende bedste løsning på en ombygning eller renovering.

Området er især i weekender særdeles velbesøgt af folk på vandretur, hundeluftere mm. ligesom der jævnligt er rundvisninger med fremhævelse af områdets og de enkelte huses historie mm. Vi mener, at der kan gøres en indsats for at gøre forbipasserende mere opmærksomme på Farum Landsbys kvaliteter og dermed forhåbentlig også øge forståelsen for, at der er et vedvarende behov for vedligehold og bevaring. Dette kunne gøres f.eks. ved en ændret belægning, sv.t. "indgangene" til landsbyen, eller ved opsætning af natursten med en lille inskription i stil med stenene ved Farum Søsti.

I denne forbindelse skal nævnes, at der som en del af informationssystemet "Oldtidsstier.dk" er der opsat små tavler ved Farum Kirke og ved P.E.Rasmussensvej, ved hjælp af hvilke man pr. tlf. kan få historiske oplysninger om Kirken, Farum Landsby og Rytterskolen.

Den oprindelige bom neden for den stejle bakke ved Kålundsvej nr. 5, som markerede indgangen til stien nord

om Farumgård, bør genopsættes. Cykler i stor fart udgør en sikkerhedsrisiko for gående, specielt for små børn, som ikke kan ses på grund af høje hække.

Desuden bør skiltningen af stien ændres fra som nu udelukkende at være skiltet "cykelrute" til også at være skiltet som vandresti. Stiforløbet har været benyttet af gående i årevis førend cykelruten "Buresø til Fiskebæk" blev indviet for 9 år siden.

Solenergianlæg harmonerer udseendemæssigt meget dårligt med helhedsindtrykket i Farum Landsby. I Kommuneplan 2013, rammer for lokalplanlægningen, er anført: "Etablering af solenergianlæg må kun ske på en måde, der ikke anfægter hensynet til bevaringsværdige bygninger og bymiljøer. " Vi ønsker, at der i Farum Landsby udstedes forbud mod solenergianlæg, således at der ikke gives mulighed for dispensationer eller usaglige skøn.

Tanker vedr. Farum Landsbys nærmeste omgivelser

Det gamle sten-/jorddige langs med Kålundsvej vest for Farum Kirke er ved at forsvinde.

Diget er for år tilbage blevet delvist tildækket i forbindelse med, at man har hævet niveauet for Kålundsvej. Dette ses tydeligt ved flere haver, hvor man skal ned af et par trin for at komme fra vejen og ind/ned i haven. Der er en kraftig tilgroning bl.a. med selvsåede træer og diverse græsser. Efter anlæggelse af den nye parkeringsplads vest for kirken har man desuden fra menighedsrådets side gennembrudt diget for at give adgang for landbrugsmaskiner til markarbejde.

I Furesø Kommunes "Plejeplan for Storebjerg og Præstegårdsjorderne 2010-2015" er anvist plejeforslag bl.a. for at forhindre yderligere tilgroning, samt forslag om en delvis genopbygning af diget. Plejen af diget har indtil videre ikke været særlig synlig. Vi mener, at der bør iværksættes et arbejde med henblik på at renovere og retablere diget, som i høj grad hører med til det gamle kulturlandskab.

Den vestlige ende af Farum Hovedgade er som tidligere beskrevet en del af den gamle landsbystruktur i området. Vi er enige i, at Hovedgaden i sin helhed trænger stærkt til renovering. I denne forbindelse bør følgende principper tilgodeses:

Denne del af Hovedgaden bør i sin helhed signalere, at man her er i "det gamle Farum". Desuden skal byrummet indrettes således, at det bliver en fornøjelse at opholde sig der både som fodgænger, cyklist og for de forretningsdrivende, ligesom man skal kunne benytte steder med udendørs servering uden væsentlige støjgener.

Tilkørslen fra vest markeres fint af Sejlgården. Sejlgården mangler dog at opfylde flere dele af den lokalplan, som var grundlaget for renoveringen. Beboerforeningen vil opfordre til, at man fra kommunens side tager skridt til, at dette sker.

Placering af en lille beplantet rundkørsel på Lillevangsvej ud for Sejlgården og udkørslen fra Hestetangsvej ville på en fin måde yderligere kunne markere indkørslen til det gamle Farum og samtidig tjene som en hastighedsdæmpende foranstaltning.

Vejens slyngede forløb bør bevares. De bløde trafikanters behov skal tilgodeses, dvs. bedre fortov og cykelsti og bedre markering af overgang mellem vej og cykelsti. Trafikstøj skal nedsættes ved f.eks. hastighedsdæmpning til 30 km/t og støjdæmpende belægning, evt. ensretning.

Det såkaldt "Hvide Center" på hjørnet af Hovedgaden og Søvej ligger som et fremmed element og en tydelig illustration af, hvordan det ser ud, når man bygger uden at tage hensyn til omgivelserne. Vi mener, at der skal tilstræbes en nedrivning og at arealet derefter skal gøres mere grønt, evt. med en træbevokset parkeringsplads.

Farum Hovedgade har tidligere rummet flere mindre vandløb. Vi mener, at man skal undersøge mulighederne for, at regnvand kan løbe i render til et vådområde og dermed være med til at skabe liv og variation i vejforløbet, samtidig med at kloakkerne skånes ved større nedbørsmængder. Dette vil være i overensstemmelse med Furesø Kommunes "Strategi for håndtering af regnvand" fra 2010.

Akacietorvet vil med fordel kunne renoveres og forsynes med delvis overdækning, hvilket vil forstærke indtrykket af et samlende torv og give de forretningsdrivende ekstra muligheder.

Desuden vil det give mulighed for etablering af ugentlig markedsplads med salg fra områdets producenter af økologiske madvarer mm.

Bygningen Farum Hovedgade 83, beliggende på hjørnet af Søvej over for det hvide center er bygget som kro i 1866.

Salen på første sal fungerede længe som Farums kulturcenter og blev brugt til sognerådsmøder, juletræsfester mm. Kroens rejsestald blev brugt af bl.a. kirkegængerne til parkering af hestevogne under kirkebesøg. Krovirksomheden ophørte endeligt for ca. 35 år siden. Bygningen indeholdt efterfølgende igennem mange år Lindemanns herreekvipering og bruges aktuelt til beboelse og 2 butikker. I forbindelse med butiksvirksomheden er

bygningen blevet udstyret med en påklistret og skæmmende glaskasse til udstillingsvindue.

Dette fremmedelement bør fjernes og bygningen føres tilbage til et mere oprindeligt og harmonisk udseende.

Som der står i forord til Bevaringsvejledning for Farum Landsby: *"Hver for sig kan de enkelte forandringer og fornyelser synes ubetydelige, men lagt sammen kan kvaliteterne i landsbyens miljø gradvist – og uden at nogen lægger mærke til det – blive forringet og til sidst måske forsvinde helt".*

Resumé

Beboerforeningen Farum Landsby ønsker at bidrage til Furesø Kommunes kommende arkitekturpolitik med følgende hovedpunkter:

- Farum Hovedgade bør signalere, at man er i den gamle del af Farum
- Hastighedsdæmpning til 30 km/t og støjdæmpende asfalt
- De bløde trafikanters behov tilgodeses
- Beplantet rundkørsel ud for Sejlgården
- Det Hvide Center nedrives og erstattes med træbevokset parkeringsplads
- Evt. retablering af tidligere vandløb til afledning af regnvand
- Bygningen Farum Hovedgade 83 (den gamle kro) renoveres til mere oprindeligt og harmonisk udseende
- Renovering af Akacietorvet
- Parkeringsfri zone i Farum Landsby og 30 km' fartbegrænsning i området
- Justering af vejbelægningen i Farum Landsby i overensstemmelse med lokalplan 44
- Retablering af bom ved indgang til stien ud for Kålundsvej nr.5
- Opretholdelse af beskæringsplaner for Farum Landsby
- Ingen solcelleanlæg i Farum Landsby
- Retablering og renovering af stendiget langs med Kålundsvej

Kilder

- www.oldtidsstier.dk
- Lokalplan 44 Farum Landsby med tilhørende bevaringsvejledning, 1993
- Revideret Pleje og beskæringsplan for Farum Landsby og Farum Hovedgade, 2004, Furesø Kommune
- Gudrun Lund Meyer: Farums Veje, hvem – hvor, 1998
- Furesø Historien bind 1, fra istid til 1660, Værløseegnens Historiske Forening, 2012
- Storebjerg og Præstegårdsjorderne, plejeplan 2010-2015, Furesø Kommune
- www.fnv.dk
- Gudrun Lund Meyer og Erik Juul Pedersen: Strejftog i Farum, 1989
- Forslag til Furesø Kommuneplan 2013, Hovedstruktur og Rammer for lokalplanlægningen
- Furesø Kommune: Strategi for håndtering af regnvand 2010
- Mogens Brandt, medforfatter til Furesø Historien

Birgitte Mandel

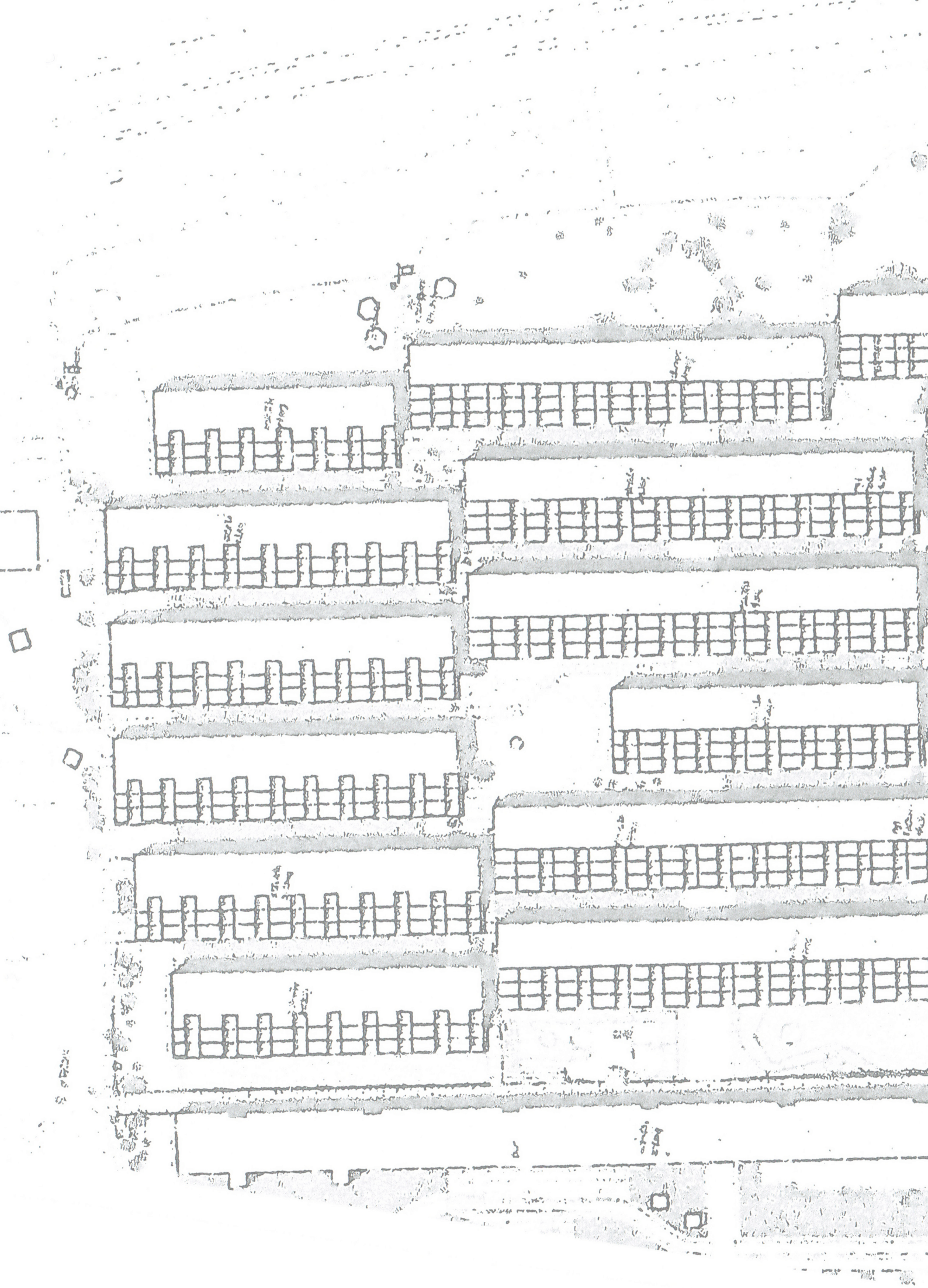

7C. FARUM MIDTPUNKT

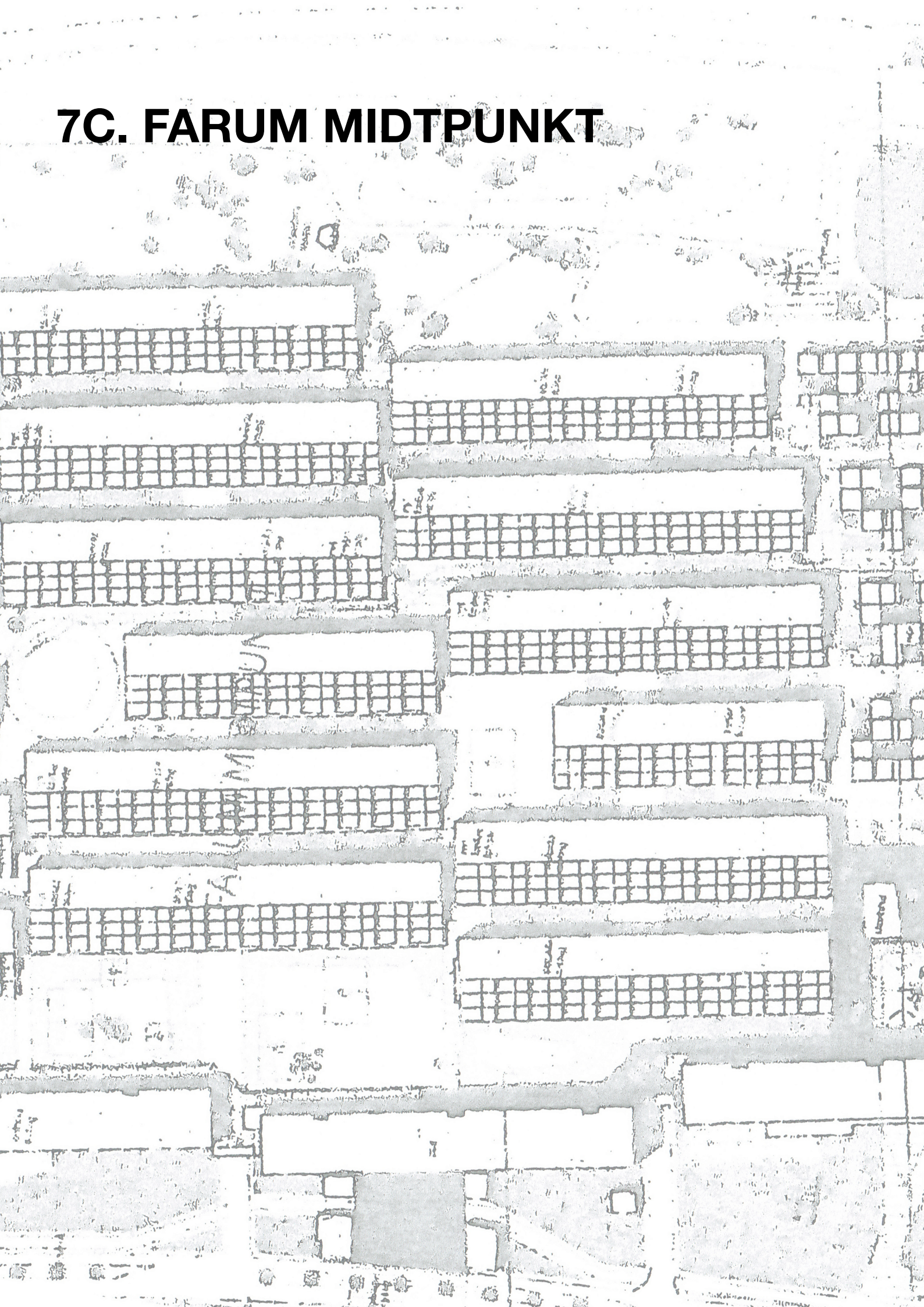

7C. Farum Midtpunkt

Opførelsesår

1970 – 1975

Bebyggelsesform

Terrassehuse

Arkitekt

Fællestegnestuen ved arkitekter:
Jørn Ole Sørensen
Viggo MøllerJensen
Tyge Arnfred

Landskabsarkitekt

Ole Nørgårds Tegnestue

Ingeniør

Dominia A/S

Bygherre

Farum Midtpunkt ejes af Farum Boligselskab (nu Furesø Boligselskab), en såkaldt selvejende almen boligorganisation

Forretningsfører

Bebyggelsen administreres af KAB

Farum Midtpunkt

Farum Midtpunkt adskiller sig på mange måder fra andre store danske boligbebyggelser bygget i tiden fra krigen op til 70erne.

Det er et meget industrialiseret byggeri, men en kvalitet af planer og detaljer der er bemærkelsesværdig høj.

Farum Midtpunkt var et epokegørende byggeri, da det blev opført i årene 1970-75. Teorierne om boligmiljøets betydning for trivsel kombineret med industrialiseret byggeteknik, havde i årene forud givet sig udtryk i tætte/lave boligbyggeri, hvorimod etagehus bebyggelser stadig var store åbne parkbebyggelser med ensartede boligblokke. Nu ville man forsøge at indføre nogle af haveboligens kvaliteter i en tæt bydannelse med etageboliger.

Farum Midtpunkt blev det første konsekvent gennemførte terrassehusbyggeri i Danmark.

Når man ser bort fra størrelsen og nogle tidstypiske symbolske udtryk, virker byggeriet ganske nutidigt. Lejlighederne er populære, specielt for familier og byggeriets hyldest til privatliv i form af gårdhavelejlighederne er meget eftertragtet.

Farum Midtpunkt har altid gjort sig specielt bemærket – først og fremmest på grund af den særegne arkitektur. Bebyggelsen er præmineret. De først beboere flyttede ind den 1. juni 1972.

Beliggenhed

Bebyggelsen ligger nord for København nær ved skove og søer, ikke langt fra den gamle Farum by med Stogstation og med et indkøbscenter (Farum Bytorv) som nabo mod syd.

Området Farum Midtpunkt er begrænset af:

Mod Nord:
Slangerupvejen (frakørsel fra Hillerødmotorvejen mod Slangerup), mellem Slangerupvejen og Farum Midtpunkt ligger Birkhøjmarken som er et rekreativt område med præg af vild natur, (tidligere benævnt FDM grunden)

Mod Øst:
Hillerødmotorvejen (adskilt fra Farum Midtpunkt med støjvold).

Mod Syd:
Paltholmvej (mellem Paltholmvej og Farum Midtpunkt ligger Bybæk grunden, (tidligere Bybæk skolen – nu kaldet Stien)

Mod Vest:
Frederiksborgvej med direkte tilkørsel til de 4 stamveje

Adresse

Paltholmterrasserne 2A-87F
Bybækterrasserne 101A-168F
Nygårdterrasserne 201A-301F
Birkhøjterrasserne 401A-456F

Adgangsveje

Både indkørslen til bebyggelsen og parkeringen sker en etage under fodgængerniveau, i niveau 0. Vejene benævnes stamveje og løber på tværs under boligblokkene øst – vest.

Der er 4 stamveje, Paltholmterrasserne, Bybæk-

terasserne, Nygårdterrasserne og Birkhøjterrasserne. De har alle indkørsel fra Frederiksborgvej mod vest, og ender på en vendeplads mod øst, vendepladserne er indrettet med affalds- og genbrugscontainere

På stamvejene er der endvidere mellem de enkelte Blokke opstillet Molukker til brug for køkkenaffald og containere til glas, papir, pap og småt brændbart.

Man kan fra parkeringsarealet i niveau 0 komme direkte ad trapper eller elevatorer op i boligblokkene i niveau 1 (gangstrøgsniveau).

Stier

Der er 2 offentligt tilgængelige stiforbindelser, i niveau 1, fra centret i syd (Farum Bytorv) og ud i friområderne nord for Farum Midtpunkt Birkhøjmarken (tidligere FDM-grunden), som er de gåendes og cyklendes hovedadgang til bebyggelsen.

Stien mod øst (kaldet Midtpunkt stien) løber parallelt med Hillerødmotorvejen på indersiden af støjvolden. Der er gangbro fra Midtpunkt stien over motorvejen til øst-byen.

Stien mod vest (kaldet Vestblokgangstrøget) er som 800 m hoved gangstrøg indbygget i den yderste husrække langs Frederiksborgvej og undervejs danner den små pladser og giver adgang til institutioner, vaskeri, spisehus, købmandsbutik m.v.

Mellem de 2 hovedstier, Midtpunkt stien i øst og Vestblokgangstrøget i vest, er der 4 stier (kaldet stamstier) i niveau 1 som løber på tværs mellem boligblokkene østvest og forbinder de 2 hovedstier. Undervejs danner også disse stier små og store opholds og legepladser.

Boligkomplekset

Farum Midtpunkt består af 27 blokke med terrassehusboliger (Terrassehuse 24 stk. og Vest blokkene 3 stk.).

Alle 27 Blokke er beliggende parallelt med Hillerødmotorvejen og Frederiksborgvej (nordsyd).

I den vestlige del af bebyggelsen vest blokkene A, B, og C (langs Frederiksborgvej) må der endvidere indrettes liberalt erhverv, butikker, offentlige institutioner og servicefunktioner.

I Paltholmterrasserne ombygges 2 blokke (blok 12 og 13) til plejecenter med tilhørende servicefunktioner, genoptræningscenter, seniorbofællesskaber og et mindre antal familieboliger, samt mulighed for en cafe og liberale erhverv.

Antal lejemål (år 2013/2014)

Almene boliger	Antal	Etageareal m2
1 rum	340	18.496,0
2 rum	113	7.732,1
3 rum	20	1.948,0
4 rum	1119	144.490,7
Almene ungdomsboliger		
1 rum	52	1.839,2
2 rum	1	65,6
Antal boliger	1645 stk.	174.571,6 m2
Erhvervslejemål	2	1.434,3
Institutioner	6	2.953,7
Garager m.v.	540	2.722,0
Kældre/lagerrum	41	
Antal erhverv m.v.	589 stk.	7.110,0 m2

Bebyggelsesprocent

Højst 55 % for området som helhed

Boligblokkene

I de tre boligetager over parkeringsetagen, er der bygget boliger af forskellige størrelser fra 54,5 m2 til 130 m2.

I hver terrassehus ligger mod vest vinkelboliger med haveterrasser i to lag, men forskudt for hinanden. Mod øst ligger etværelses lejligheder nederst og over disse toetages boliger, hvis øverste etage dækker hen over de underliggende vinkelboliger og terrasser mod vest.

Alle boliger har adgang fra et indvendigt gangstrøg i blokkens midte, et gangstrøg som også rummer arealer til forskellige fælles aktiviteter.

Blokkene er opført af præfabrikerede betonelementer med søjler i partereetagen (parkeringsetagen niveau 0) og herover bærende vægge som lejlighedsskel.

Betonkonstruktionen er lukket med lette træelementer og hele huset er udvendigt isoleret og facaderne er beklædt med "Cortenplader", som over tid oxyderer til en fast overflade, der i dag fremstår flot rustrøde, som på en meget smuk måde går i fint samspil med den lyse beton.

På lavtagene over vinkelboligerne er der græs over iso-

leringen, mens tagdækningen på højtagene er ændret til tagpap, hvorunder der er lagt et ekstra lag isolering ved en renovering, og græsset er fjernet.

Lejligheder

Alle lejligheder er udstyret med køkken, der indeholder komfur, emhætte, køleskab og fryser, samt køkkenskabe og vask, og der er afsat plads til opvaskemaskine.

De store lejligheder har to badeværelser – et med brus og et med kar. Alle badeværelser er beklædt med en yderst vedligeholdelsesvenlig glasfiber. Alle stue og værelsesgulve er belagt med bøgeparket

Vægge og lofter fremstår pudset med maling.

De store etplans lejligheder har ovenlys i køkken – og de to etages lejligheder har store ateliervinduer mod øst og ovenlys over trapperummet. Facadevinduerne er lavenergiruder.

Farum Midtpunkt har fjernvarme anlæg. Der er individuel varmemåling – Farum Midtpunkt har energistyringsanlæg, som styrer varmen individuelt til hver enkelt bolig, beboerne kan vælge dag og natsænkning efter behag. Varmefremførslen til lejlighederne retter sig endvidere automatisk efter et avanceret anlæg, der måler udetemperatur, vindhastigheder o.l. I vest blokkene har man dog fælles varmestyring.

Alle lejligheder har terrasser eller altaner i forskellige størrelser. De største helt op til 36 kvm. På terrasser og altaner findes plantekasser til buske og småtræer.

Renovering 1988-92

Desværre fik også Farum Midtpunkt, lig andre bebyggelser fra 1970'erne, sine byggeskadesager. De græsdækkede flade tage viste sig hurtigt ikke at kunne holde regnvandet ude. De blev utætte. Ved nærmere undersøgelser viste også andre bygningsdele sig at være nedbrudte og skadede. Farum Midtpunkt var et såkaldt højrente byggeri. Lånene til finansiering af bebyggelsen opførelse var optaget på et tidspunkt, hvor renten var meget høj – og det kneb op gennem firserne for beboernes pengepunge at følge med huslejeudviklingen. Det betød, at der kom til at stå tomme lejligheder, der var umulige at leje ud – dels på grund af den stadigt stigende husleje, dels på grund af de utætte tage.

Regeringen kom de såkaldte samspilsramte byggerier til hjælp med en ny lovgivning, som tillod, at man fik byttet de gamle rentetunge lån ud med nye indekslån. For at få tilladelse til at få ombyttet lånene, var det en betingelse, at der gennemførtes nødvendige renoveringer af bebyggelsen. Populært sagt skulle den økonomiske gevinst, man opnåede ved den nye låneoptagelse, anvendes til renovering af byggeskaderne.

I 1987 besluttede man at påbegynde det omfattende renoveringsprojekt, som også indeholdt nogle energibesparende forbedringer. Desuden gennemførte man en energisag, som bl.a. betød individuel afregning af boligernes varmeforbrug, og "miljøsagen", der medførte ændringer/ forbedringer af udearealerne.

Det var fra starten et krav til projektet, at Farum Midtpunkts karakteristiske arkitektur skulle bevares, og at de nye forslag til forbedring af stier og fællesarealer skulle tage størst mulig hensyn til bebyggelsens arkitektur. Sagen rummede bl.a. at samtlige tage fik lagt sarnafildug og høj og lavtage fik grønt dække. Terrasserne fik nye regnvands render og afløb. Vestgangstrøget blev oprettet og fik ny belægning, og søjlerne i Pniveau fik katodebeskyttelse og "fodposer". Desuden blev store dele af betonen malet med beskyttelsesmaling.

Renovering 2000-05

Der måtte fortages endnu en byggeskaderenovering idet sarnafildugen på højtage og terrasser ikke længere fungerede. Dugen skiftedes med tagpap og samtidig fik de store lejligheder nye facadepartier med energibesparende vinduer med metalrammer. Terrasserne fik i øvrigt ny belægning med afløb og placeret i yderste kant. I samme sag fik de mindre lejligheder energibesparende vinduer i de eksisterende. Endelig blev rækværket (de skrå Cortenplader) afstivet i et projekt, der fulgte efter den egentlige byggeskadesag.

Supplerende oplysninger kilder

- Lokalplan nr. 22.4
- Ved lokalplan 105 og kommuneplantillæg nr. 3 til Furesø Kommuneplan 2009 – plejecenter i Farum Midtpunkt, der blev godkendt af Furesø Byråd den 27. juni 2012, blev det muliggjort, at to eksisterende boligblokke i Paltholmterrasserne (blok 12 og 13) efter at være solgt til Furesø Boligselskab kan ombygges til plejeinstitution med plejehjem, ældreboliger, familieboliger bl.a. 2 bofællesskaber samt servicefunktioner og genoptræningscenter.
- Renoveringen af Farum Midtpunkt 1988-92
- Brochuren "Den lille Rustne" nr. 4, rummer Praktiske oplysninger om Farum Midtpunkt – april 2004.

Igangværende projekter i Farum Midtpunkt

PCBrenovering i Birkhøjterrasserne.
I 2009 viste en undersøgelse at der fandtes PCB i 6 blokke i Farum Midtpunkt. Der gennemføres en gennemgribende renovering, hvor fugemasserne som indeholder PCB fjernes. Renoveringen tilføjer ikke bebyggelsen nogen væsentlig ændring i den udvendige arkitektur. Men i de indre gangstrøg giver renoveringen anledning til en total modernisering af gulve og belysning. Væggene har i nogen grad mistet det rustikke betonpræg.

Ombygning til plejecenter og genoptræningscenter
To blokke i Paltholmterrasserne bygges om til plejecenter og genoptræningscenter for Farum Kommune. Der etableres et mindre antal familieboliger hovedsagelig i blokkenes øverste etage, hvor man forsøger at etablere bofællesskaber for seniorer. Blokkenes ombygning er set i et nært sammenhæng med bebyggelsen af den nærliggende Bybækgrund. Ombygningen giver anledning til en mindre akitektonisk ændring af blokkenes vestlige sider. Her fjernes det øverste cortenmodul i terrassernes afskærmning på nederste og mellemste niveau. På østsiden af blokkene sker der en større forandring, idet skrålysvinduerne forsvinder og bliver erstattet med et mindre antal vinduer, som kommer til at spænde fra gulv til loft, og som afsluttes med et lille skråvindue foroven. Herudover etableres der to elevatortårne.

Boligombygninger.
Af hensyn til bebyggelsens konkurrenceevne har beboerne i Farum Midtpunkt besluttet at ombygge 6 % af den samlede boligmasse. Ved sammenlægning af små boliger samt opsplitning af store boliger skabes flere nye typer lejemål i attraktive størrelser mellem 70 – 90 kvadratmeter. Boligombygningerne medfører selvsagt store ændringer inde i de involverede boliger. I Vestblok A medfører boligombygningerne en udvidelse af terrasserne i 1. sals niveau. De udvidede terrasser forsynes med en terrasseafskærmning af glas.

Miljøsagen.
Bebyggelsen er ved at gennemføre flere miljøforbedrende foranstaltninger. Det er især to større tiltag som vil forandre bebyggelsens miljø. Ud for busstoppestedet på Frederiksborgvej skabes en ny åbning fra stoppestedet ind under blok A til den bagved liggende plads mellem blok A og blok 31. Betonelementer fjernes så vindeltrappen bliver synlig og kommer til at stå som en belyst skulptur. Pladsen bag ved blok A omdannes til en aktivitetspark med mulighed for ophold og leg.

Der etableres en syd og nordgående sti i de grønne områder mellem blokkene.
Stien forbinder Bybækgrunden, de 3 store pladser inde i bebyggelsen og Birkhøjmarken. Stien udføres i 1,5 m brede riste og hæves ca. 1 m op over terræn. Stien zigzagger sig ud og ind mellem de grønne områder og det overdækkede Pniveau. Stien følger de store niveauforskelle, der er i bebyggelsen og betragtes mere som en oplevelsessti end trafiksti.

Udover de to større tiltag omfatter Miljøsagen også: Renovering af boldbanen, som belægges med kunstgræs, belysning af Graffitigalleriet i pniveauet under blok A, oprydning og terrænregulering af det grønne område mellem blok A og Frederiksborgvej.

7D. HARESKOVBY

7D. Hareskovby

Historisk udvikling

Hareskovby er et villakvarter, som er vokset op på værløsebøndernes overdrev sydøst for Lille og Store Hareskov efter åbningen af Slangerupbanen (i dag S-banen til Farum) i 1906.

Værløsebønderne fik overdrevet i 1775 som kompensation for udelukkelsen af deres husdyr fra Hareskovene i forbindelse med indførslen af rationel skovdrift. Forudsætningen for opdyrkning og bebyggelse af overdrevet var udskiftningen af det i smalle nordsydgående parceller mellem Værløses 13 gårde i 1794.

Parcellerne blev solgt eller bortforpagtet til mindre landbrug og gartnerier, som levede af leverancer til det voksende marked for landbrugsprodukter og tørv i København. De mange småsøer i området er ofte oprindeligt tørvegrave i gamle dødishuller.

Med udsigt til en jernbane efter en lov af 1894 opstod der interesse for udstykning af de næppe særligt indbringende landbrugsvirksomheder til sommerhus og villabyggeri. Det tog fart især efter åbningen af stationen i Store Hareskov i 1906. Grundene blev for det meste bebygget af pendlere fra København.

Området var indtil ca. 1960 delt i to, et ældre og større mod vest og et yngre mod øst. Forholdet mellem sommer- og helårshuse var op til ca. 1960 50-50.

Arkitektur og byrumsstrategi

Hareskovby er i dag et fuldt udbygget villakvarter på et kuperet område præget af naboskab til Store og Lille Hareskov og som nævnt ovenfor af en del små søer, som oprindeligt var dødishuller, og senere har været benyttet til tørvegravning. Især de ældre dele af kvarteret er præget af træer på forholdsvis store grunde, som giver det præg af “skovby”.

Dette præg bør bevares. (Jfr. Lokalplanen)

Vejføringen er opstået i takt med anvendelsen af området. Først som overdrev, hvor Fægyden og Gl. Hareskovvej førte frem oppe fra Værløse. Dernæst betød udstykningen i 1794, at hver af værløsebøndernes 13 parceller fik en nord sydgående markvej fra Gl. Hareskovvej ned til åen, som dannede og stadig danner kommuneskel til Herlev og Ballerup.

Vejene eksisterer stadig, men nu som asfalterede offentlige og private veje.

Med sommer og parcelhusbebyggelsen blev det et problem at komme på tværs østvest uden at skulle helt tilbage til Gl. Hareskovvej, men først sent i henholdsvis 1940’erne og 1950’erne blev Skovbovænget og Tibberup Allé farbare for kørende trafik.

De eksisterende veje bør skånes for stærk, gennemkørende trafik og sikkerhedsforholdene på Gl. Hareskovvej bør forbedres for cyklister. (Jfr. lokalplanen)

Der er bortset fra idrætsområdet og kirkegården kun få offentligt tilgængelige steder bl.a. Pavillongrunden og lidt ved søen på Stormly. Men der er nem adgang til skoven. Spadserestierne her bør vedligeholdes og friholdes for motionscyklister.

Bebyggelsehuse

Den i dag eksisterende bebyggelse består af tidstypiske huse fra forskellige perioder i mere eller mindre oprindelige skikkelser og af nogle offentlige byggerier som Stationen, skolen, kirken, sportshallen, idrætshuset og gasværket. (Se fotos på www.hareskovhistorie.dk)

Tidstypiske

<u>Gårde og landhuse</u>
Fra tiden efter udstykningen af overdrevet i 1794 og til ca. 1900 eksisterer der stadigvæk en del mindre gårdbygninger og landhuse. Mest langs Gl. Hareskovvej.

Et eksempel er Annexgården, som nu er lokalt kulturhus. De er senere omdannet til beboelse. Deres ydre præg af gamle stuehuse, stalde og udhuse minder om tiden med landbrug og gartneri, og de er således bevaringsværdige. Husenes ydre præg bør så vidt muligt opretholdes ved ombygning.

<u>Historicistiske villaer</u>
Fra tiden mellem ca. 1900 og op til første verdenskrig eksisterer der en del større villaer i forskellige historiske stilarter.

Eksempler er dem, der ligger på Skandrups Álle på de lige numre fra 4 til 20, men også nogen, der ligger mere spredt på området i det hele taget. Da husene i reglen er store, er tilbygninger sjældne, og modernisering foregår især indendørs. Husene er bevaringsværdige som minder om datidens ønske om at bo standsmæssigt i landlige omgivelser. Husene bør vedligeholdes uden ændringer i deres ydre præg.

Røde murstenshuse (Bedre Byggeskik)
Fra 1920'erne og en snes år frem findes der spredt i området en del 1½-etages røde murstenshuse med tegltag, som er afvalmet i gavlene. Arkitektsammenslutningen "Bedre Byggeskik" stillede tegninger billigt til rådighed for bygherrerne. Også disse huse viderefører en historisk stilart, den landlige danske. Mange af dem havde lejligheder både i stue og tagetagen, men er nu for det meste enfamilieshuse. Når de udvides er det mest med tilbygninger.

Husenes ydre præg bør bevares, men tilbygninger kan ofte med held opføres i en kontrasterende, moderne stil.

Bungalows
I 1930'erne blev små, enetages, kvadratiske huse med kælder og lavt pyramidalsk paptag almindelige. De ombygges og udvides ofte ved opførelse af en overetage med saddeltag og store vinduer i trægavle, men også ved tilføjelse af sidebygninger.Ved udvidelse med sidebygninger bør husenes ydre præg bevares. Ved tilføjelse af overetage bør der tilstræbes en harmonisk helhed.

Sommerhuse
Der findes kun et par sommerhuse i deres oprindelige skikkelse, der er bevaringsværdige som en beskeden kulturarv. Men adskillige er indirekte bevaret som skalmurede kerner i stærkt udvidede huse. De er kun bevaringsværdige som sjove minder om tiden op til ca. 1960, da sommerhuse udgjorde halvdelen af alle huse i kvarteret.

"Statslånshuse"
Betegnelsen dækker en del mindre huse fra sidst i 1930'erne til omkring 1950, da man kunne få lavtforrentede, offentlige lån til beskedent parcelhusbyggeri. Det kan både være røde eller gule 1½etagers huse og mindre længehuse med tag på gitterspær. Sidstnævnte udvides ofte med ny høj tagrejsning.

Typehuse
Fra 1960'erne og helt til i dag er langt de fleste af de tidligere sommerhusgrunde blevet bebygget med helårshuse. Langt de fleste er typehuse ofte længehuse med fladt eller lavt tag. Fra 1990'erne dog tit med mere forskellig artede præg i form af tag ud over carport og terrasse vinkelret på beboelsen. I perioden er der også opført nogle få større individuelle villaer.

Udvidelser og ombygninger af typehuse er et dominerende indslag i bybilledet bl.a. i form af tilbyggede vinkler og udestuer i træ eller glas. Der er her særlig grund til at sikre en æstetisk kvalitet.

Hareskov skole
Som dominerende, bebygget struktur i Hareskovbys offentlige centrum har skolen både arkitektur og kulturhistorisk interesse. Den er som helhed bevaringsværdig.

Skolen er karakteristisk ved, at 12 udvidelser fra 1918 og til i dag er foretaget ved nybygninger, mens de hidtidige huse er blevet stående heraf nogle efter ombygning. Udvidelserne er foretaget i takt med øget tilgang af elever og/eller ændrede krav i skolelovgivning.

Det drejer sig om følgende bygninger på Lindevej og Skandrups Allé.

- Ældste bygning. (Stil: rødstens Bedre Byggeskik) oprindelig med lærerbolig og klasseværelse. 1918
- Udvidelse 1. (Stil: rødstens toetagers bygning med mansardtag) Oprindelig med klasseværelse og lærerbolig. 1927.
- Udvidelse 2. (Stil og indretning som Udvidelse 1.) 1934.
- Udvidelse 3. (Stil: sen rødstens Bedre Byggeskik) Mod vejen port og klasseværelsesbygning. Bagved tilbygning med håndgerningslokale og sløjd og gymnastiksal. 1942
- Udvidelse 4. (Stil: rødstens funktionalisme)Tilbygning til Udvidelse 1 med to klasseværelser. 1959.
- Udvidelse 5. (Stil: gulstens funktionalisme) Hovedbygning oprindelig med 17 klasseværelser. 1964.
- Udvidelse 6. (Stil: træbarak) Flere improviserede klasseværelser i anledning af voksende elevtal. 1969
- Udvidelse 7. (Stil: gulstens funktionalisme) Stor gymnastiksal og svømmesal i kælder. 1971
- Udvidelse 8. (Stil: Rødstens pavillonbygninger) Trefløjet bygning med klasseværelser, og forbindelsesbygning mellem Udvidelse 1 og 2. 1976
- Udvidelse 9. (Stil: enetages rødstens længebygning) Klasseværelser. 1997.
- Udvidelse 10. (Stil: Træfacade i breddetilføjelse af Udvidelse 5) Klasseværelser. 2002
- Udvidelse 11. (Stil: Glastilbygning til Udvidelse 10) Skole og voksenbibliotek. 2007
- Udvidelse 12 (Stil: rødstenslængebygning) Overtagelse af oprindelig biblioteksbygning fra 1976.

Skolens bygningskompleks er ikke alene af betydning som arkitektonisk helhed i Hareskovby. Som et skolehistorisk "frilandsmuseum" har den national betydning som kulturarv. Den bør sikres som særdeles bevaringsværdig.

Butiksområdet på Gl. Hareskovvej

Butiksområdet på Gammel Hareskovvej fra husnr.: 301 til 331 er den eneste bebyggede struktur i byen, hvor der stadig er en række mindre handlende, erhvervsdrivende og tidligere butikker, der muligvis kan genåbnes,

hvis selvstændige ønsker at slå sig ned i byen med deres erhverv. Området har således foruden kultur og arkitekturhistorisk bevaringsværdi også fremtidig praktisk interesse.

- Nr. 301. Tidligere købmandshandel, nu rådgivende ingeniørvirksomhed. Formodentlig bygget ca. 1920.
- Nr. 305. Tidligere TATOL butik og mejeriudsalg. Butikslokalerne er ombygget mod vejen. Nu privatbolig. Formodentlig bygget ca. 1920.
- Nr. 307. Tidligere grønthandlerbutik. Ombygget mod vejen, men butiksruden stadig intakt. Nu privatbolig. Bygget 1934.
- Nr. 309. Tidligere slagterbutik. Ombygget mod vejen. Bygget 1935.
- Nr. 311. Toetagers gulstensbygning med butikker i stuer og privatboliger og en lægepraksis på 1. sal. I stuer en ejendomshandler, pizzabager og tandlæge. Bygget i 1964.
- Nr. 321. Rødstenshus (erhvervsejendom) med butikslokale. Tidligere bageri nu cykelklub. Bygget 1929.
- Nr. 331. Tidligere købmand og frisør, nu privatbolig. Butiksvinduerne mod gaden bevaret. Formodentlig bygget før 1914.

Området er bevaringsværdigt som helhed, bl.a. fordi det er med til at give Hareskovby sin identitet som by.

Bebygget struktur omkring en sø

Søerne i Hareskovby er for det meste private. Dvs. at parcellerne omkring søen grænser til hinanden ude i vandet, som altså indregnes i grundenes størrelser.

Eksempel: Kjeldgårdsvej

- Nr. 3 Statslånhus. Bygget og tilbygget 1939/2002.
- Nr. 5-7 Statslånhus. Bygget og ombygget 1940/1967.
- Sommerhus. Bygget og ombygget 1938/1998.
- Nr. 11 Træhus. Bygget 1948.
- Nr. 13 Murmesterhus. Bygget 1968.
- Annemonevej.
- Nr. 4 Arkitekttegnet villa. Bygget og ombygget 1973/2005.
- Nr. 6 Murmesterhus Bygget 2000
- Nr. 8 Murmesterhus. Bygget og ombygget 1961/1979.
- Vildrosevej.
- Nr. 4 Murmesterhus. Bygget 1980.
- Nr. 6 Oprindelig sommerhus. Bygget og ombygget 1948/1983.
- Nr. 8 Typehus. Bygget og ombygget 1982/2000.
- Nr. 10 Typehus. Bygget 1975.

Som helhed er denne bebyggelse omkring en sø ligesom tilsvarende bebyggelser bl.a. omkring søen på Stormly bevaringsværdige som karakteristiske for Hareskovby.

Hareskov kirke og Kirkegård

Hareskov kirke blev indviet i 1929 (arkitekt K.V.Barfoed). Udvidet med nyt kor og præsteværelse i 1977 (arkitekt Rudolph Gram). Kirkeskibet forlænget med våbenhus indeholdende bl.a. garderobe, toilet og bruderum i 1993 (arkitekt Simon Christiansen). På kirkegården skulptur af Johannes Hansen fra 1979 og nyt kapel og bygning med bl.a. kirkekontor 1982. Krucifiks foran kirken af Niels Helledie. Skandrups Allé nr. 36 og 34 er præstebolig og menighedshus. Det sidste erhvervet 1973.

Kirken og kirkegården er en bevaringsværdig enhed.

Gasværket

Opført i 1927 (arkitekt Kai Gottlob). Gasproduktion ophørt i 1939 herefter gasfordelingscentral. 1979 indrettet som fritidsklub for større børn. Bevaringsværdig.

Idrætsanlægget og idrætshallen

Den første fodboldbane på Birkevang er fra 1941. Siden er antallet at baner udvidet og idrætshuset, som det er nu, og idrætshallen på Månedalsstien er kommet til senere. Anlægget er som helhed bevaringsværdigt.

Litteratur og illustrationer

- Årsskrift udgivet af Historisk Forening for Værløse Kommune. (Fra 1999 “Witherløse” Historisk Forenings Årsskrift. Udgivet af Værløseegnens Historiske Forening)
- Heri:
- J.K.Skov: Fra Overdrev til Hareskovby. 1977 s. 11-29.
- Finn Løkkegaard: Hareskovbys opståen og udvikling indtil 1960. 2005 s. 22-32
- Jens Fynbo: Kirken i Hareskovby. 1999 s. 30-35
- Finn Løkkegaard: Hareskov Skole 1918-2007. 2008 s. 27-33

Internettet

- www.hareskovhistorie.dk (Billeder af huse i Hareskovby)
- www. hareskovskole.dk/info om skolen/90 år

Andet

- Lokalplan nr. 6 i Værløse kommune for villaområderne i Hareskovby. (1979)
- Principielt indhold af ny lokalplan for Hareskovby. (Furesø Kommune. Center for By, Miljø og Erhverv. 2014)
- SAVEkortlægning af Hareskovby. (Furesø Kommune 2013)

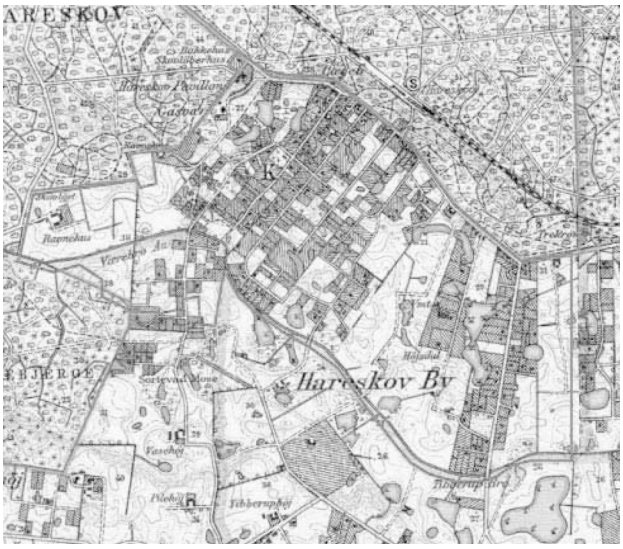

Over: Hareskovby, ca. 1970. Til venstre: Hareskovby, ca 1940. Nedenfor: Værløse Overdrev, 1795.

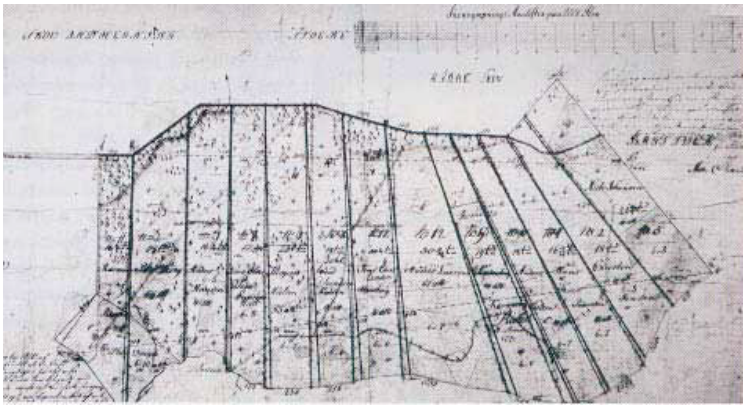

7E. JONSTRUP

7E. Jonstrup

Historie

Jonstrup i middelalderen
Det er uklart præcis hvornår, Jonstrup er grundlagt. Navnet er sammensat af mandsnavnet Jon og endelsen "strup", der er en afledning af torp, som betyder en udflyttergård.

I førstehalvdel af 1200-tallet ejede Jon Raymond meget jord i Værløse og byggede ifølge traditionen en borg ved sydvestbredden af Søndersø. Jon Raymond eller hans søn ridderen Jon Jonsen Little kan tænkes at være ophavsmænd til Jonstrup, men om gården(e) er flyttet ud fra borgen eller fra en af områdets andre landsbyer (Bringe eller Ll. Værløse) kan ikke afgøres ud fra de skriftlige kilder.

I Roskildebispens Jordebog fra ca. 1370 nævnes Jonstrup (Jonsthorp) for første gang.
Her står der oplistet, at Jonstrup består af "1 bol jord med mølle, fiskevand og gårdssæder"
(mindre gårde eller husmænd).

Vandmøllen, fiskevandet og gårdssæderne har sandsynligvis hørt til én stor gård. Sidst i 1500-tallet er det Kronen, der ejer Jonstrup med gårde, marker og skov. På dette tidspunkt bliver det nævnt, at der er 2 gårde og 1 mølle i Jonstrup. I 1605 indtræffer katastrofen: to gårde brænder ned til grunden og bønderne med deres familie, karle og piger står uden tag over hovedet. Vandmøllen og to gårde blev endnu en gang ramt af ildebrand i 1614 men genopbygges.

Vandmøllen og klædefabrikken
I Jonstrup har der helt fra 1500-tallet ligget en vandmølle i hulningen umiddelbart vest for de nuværende store gule bygninger (Der i dags omtales som "seminariet").

Den høje vandstand i Søndersø, hvor Værebro Å løb igennem, har givet kraft til at drive møllen, der bestod af beboelseshuse, selve møllehuset, nogle mindre huse samt en hestemølle.

I 1760 – i den periode, man kalder merkantilismen flyttede der en privatejet klædeproduktion til stedet. Det var meningen, at der skulle laves klæde til militærets uniformer.

Klædefabrikken blev hurtigt udvidet og dannede efterhånden et helt lille samfund. Egnens befolkning kunne købe klædevarer, der oprettedes bryggeri, brændevinsbrænderi, bageri og kro.

Ejeren oprettede også spindeskoler rundt på hele egnen, så lokalbefolkningen kunne lære at spinde garn til fabrikkens produktion.

Der blev opført flere fabrikslokaler og andet byggeri; faktisk så meget, at ejeren gik fallit, så staten måtte overtage værket. Det meste brændte i 1778 men nye bygninger – dem der stadigvæk kan ses – blev bygget. Den nye hovedbygning, som blev kaldt Jonstrup Hovedgård, blev opført som landsted med tilhørende park.

I slutningen af århundredet ophørte produktionen imidlertid, og bygningerne stod tomme indtil de i 1807 blev indrettet til Jonstrup Statsseminarium.

Selve vandmøllen fortsatte sin virksomhed som almindelig kornmølle til omkring 1865, hvor driften måtte indstilles på grund af vandmangel – en trist udvikling for en vandmølle. Selve møllen og møllehuset er nu sporløst forsvundet.

Der eksisterer dog stadigvæk en bygning fra 1836 – Møllehuset som hørte til møllekomplekset.

Jonstrup seminarium

Jonstrup Seminarium var Danmarks første institut for læreruddannelse, da det startede i 1790 under navnet Blaagaard Seminarium. Blaagaard var dengang et landsted uden for Peblingesøen på Nørrebro, og hovedbygningen fik sit navn på grund af dens blå glaserede tag. Lærerseminariet skiftede navn til Jonstrup, da det i 1808 flyttede til den nedlagte klædefabrik i Jonstrup ved Ballerup.

Seminariet flyttede fra området i 1955, og forsvaret lejede sig ind i bygningerne, der nu blev hjemsted for Flyvevåbnets Officersskole.

I forbindelse med afviklingen af Flyvestation Værløse overtog Værløse kommune de gamle seminariebygninger, og i 1999 tog Egeskolen, der er Furesø kommunes fælles skole for 10. Klasser, en del af de gamle bygninger i anvendelse.

I 2003 flyttede Jonstrup Skole fra Kaningården på Bringevej til lokaler på seminariet. I dag rummer seminariet således Egeskolen, Jonstrup Skole, atelier for lokale kunstnere, samt møderum for KFUM pigespejdere.

Flyvestationen

Værløselejren – der var resultat af Forsvarsforliget af 1909 – stod færdigbygget i 1913 og blev udvidet med en lille flyveplads i 1930´erne.

Under besættelsen blev dette militære område besat af tyskerne, der udvidede flyvepladsen, hvilket gav landsbyen Bringe dødsstødet. Efter krigen blev flyvepladsen udbygget yderligere til jetfly, hvilket bevirkede, at seminariet måtte flytte. Bygningerne blev derefter brugt til officersskole.

Jonstrup i dag

Jonstrup består i dag af flere forskellige ensartede bebyggelser (Bringehusene, Skråplanet, Ny Bringe, Jonstrup høj, Jonstrup huse) samt en del parcelhuse og villaer.

Jonstrups centrum er pladsen foran forsamlingshuset Jonstrup hus og den nye dagligvarebutik Rema1000 (åbnet marts 2014). Rema1000 er opbygget, så det har klare referencer både til seminariet og forsamlingshuset, med gule kvalitetssten og flot tagkonstruktion. Vi synes at centrum giver et roligt indtryk, og vi kan godt lide at alle bygninger er gule og ”matcher” i nogen udstrækning.

Pladsen foran forsamlingshuset er nylig renoveret med zebrastribet belægning, ”bænkskulptur” og store runde højbede med siddepladser.

Langs tilkørselsvejen fra Ballerup er der plantet strandblomster og –græsser, der går igen i de runde højbede på ”Jonstrup torv”.

Der forgår en del aktivitet og trafik omkring Jonstrup centrum: petanque ved seminaret, busstop på ”Jonstrup torv”, p-plads til Rema og arrangementer i Jonstruphus og fodboldklubben samt ikke mindst masser af gennemkørende trafik mellem Ballerup og Værløse.

Den gennemkørende trafik fylder meget i Jonstrup centrum.

Jonstrups identitet

Åbne vidder og udsigt
Når man bevæger sig fra Værløse mod Jonstrup går turen over åbne vidder, marker og udsigten over flyvestationen.

Da lokalplanen for den ny kirkegård på Jonstrupvangvej blev udformet, blev den efter forhandlinger vedtaget med ændringer, der så vidt muligt tilgodeser disse karakteristika.

Der er mange naturskønne områder i Jonstrup, og der er fra de fleste matrikler udsigt til mose, sø, skov, marker og den åbne himmel! Det skyldes også det svagt kuperede terræn, som giver flotte udsigter i f.eks. Skråplanet og Ny Bringe.

De forskellige boligområder er alle anlagt, så der er store grønne områder med luft og plads og er med lav bebyggelse.

Den store park med græsplæne og høje træer ved Jonstrup Seminarium er også et skattet og smukt aktiv.

Jonstrup er i det hele taget en grøn oase – der er frodige buske, store træer og å og vand i Møllemosen.

Cykel og gangstier
Der er cykel og gangstier alle vegne, så man i vid udstrækning kan bevæge sig uden at komme i kontakt med biltrafik.

Rundkørslen er dog meget trafikeret, og da den samtidig skal krydses for at komme til skolen og til Rema1000 (for de fleste Jonstrup borgere), skal man til stadighed arbejde med at øge trafiksikkerhed her.

Fred og ro
Jonstrup er omkranset af flyvestationen, skov og mose og her er meget fredelig og roligt. Man kan høre nattergalen synge hele sommeren.

Møllemosen er fredet området.

Selvom området er relativt tæt bebygget har det alligevel karakter af privathed.

Relativt samlet indtryk – og dog varieret
Selvom arkitekturen af de forskellige bebyggelser varierer, såvel rækkehuse, klyngehuse som individuelle villaer, giver Jonstrup alligevel et ensartet indtryk. Der er ingen industri, gamle forretninger eller forfaldne huse.

Til gengæld er det passende varieret og individuelt, så det ikke ligner et trist, ensartet forstadskvarter, hvor man bliver nødt til at holde sin forhave steril for ikke at genere naboen. Der er et afstemt forhold mellem ejer og almen bebyggelse, som vi ønsker at bevare.

Flyvestationen
Jonstrup har altid været præget af beliggenheden op til flyvestationen, som det også fremgår af de historiske afsnit. I dag er der adgang til flyvestationens arealer fra to porte i Jonstrup og vi betragter flyvestationen som en stor kultur og naturværdi. Jonstrup borgere har været meget involveret i arbejdet med åbningen og er fortsat

optaget af de mange muligheder der åbner sig, og af de trafikale forhold det medfører.

Vi ønsker naturligvis, at der tages hensyn til de omkringliggende lokalsamfund såvel trafikalt, byggestilsmæssigt og ikke mindst til områdets fine naturområde, når boligområderne på flyvestationen anlægges.

Krudthuset, Jonstrup skole og fodboldbanen

De to institutioner er grundlaget for landsbymiljøet og –stemningen i Jonstrup. Det er her børn og forældre knytter bånd. De to institutioners legeområder bruges flittigt uden for åbningstiden, ligesom fodboldbanen i sommerhalvåret også er et "hængeudområde".

Byggeskik – husenes historie
Nedenfor er kun medtaget de større boligforeninger, de individuelle bebyggelser er ikke beskrevet.

Bringehusene
Bringehusene er en klynge 2 etagers gulstensrækkehuse med have. Rækkehusene blev opført omkring 1953, lige uden for Flyvestation Værløse ved søndre vagt og var tiltænkt personel fra flyvestationen.

Skråplanet
Skråplanet blev opført omkring 1974 og hører til de tidligste bofællesskaber herhjemme, hvor beboerstyring og fællesskab med spiseordning og andre klubaktiviteter m.v. er et væsentligt tilbud. Skråplanets ophavsmand, Gudmand-Høyer, arbejdede gennem 60'erne med tanken om en genoplivelse af det 200 år gamle landsbyfællesskab i et ny kernefamiliekollektiv som alternativ til tidens individualiserede énfamiliehuse.

Bebyggelsen er, som navnet antyder, realiseret på en sydvendt skrænt med åbne, fritliggende eller parvis sammenbyggede huse, der alle har udsigt. De toetagers råhuse blev ens udført, men opdeling, indretning og behandling af uderum var individuel og udført, når skiftende behov gjorde det nødvendigt. De ensdannede, toetagers huse danner ved deres placering og de individuelle uderum et varieret og oplevelsesrigt miljø. Bebyggelsesplanen er varieret og oplevelsesrig med lege og dansepladser, boldbaner og et fælleshus med udendørs svømmebassin.

Ny Bringe
Området var en frugtplantage smukt beliggende på en syd skråning ned mod Jonstrup Å og Møllemosen. Bebyggelsens disponering med samlet opførte tætte bebyggelsesgrupper og store grønne områder har sin baggrund i denne beliggenhed. Ny bringe grundejerforening er den største grundejerforening og fik udarbejdet lokalplan i 2002 (lokalplan nr. 64)

Jonstruphøj
Opført ca. 1972. Mokkafarvede sten og smukt i pagt med skov og sø. Oprindeligt var hele området parken til det gamle Jonstruphøj og grundejerforeningen har sørget for at bevare den smukke sø, græsarealer og overgangen til skoven.

Jonstruphuse
Bebyggelsen indeholder 50 boliger af varierende størrelser i én eller to etager. Den er komponeret over en stram bebyggelsesplan, men levendegjort bl.a. gennem portåbninger. Også husene er formelle, navnlig med de høje trempelfacader, men omvendt er de holdt i en menneskelig skala med en fin detaljering. Arkitekturen balancerer således mellem det frie og det stramme, men med en formgivning, der er tilført et ekstra gear gennem facadernes nyudviklede teglblokke. (lokalplan nr. 35, vedtaget 1992)

Jonstrup købmandsgaard
Den sidste købmand lukkede i år 2000, stedet blev flot renoveret og restaurationen Jonstrup gl. Købmandsgård åbnede i 2001 og har siden været drevet af forskellige ejere. De nuværende ejere har etableret udendørs servering på en stor træterrasse og stedet er nu en attraktiv restauration og yndet feststed, ikke mindst for Jonstrup borgere.

Jonstruphus
Jonstruphus var oprindelig en fælleshus for Jonstruphusene og har samme byggestil som disse. I dag er det et af kommunens forsamlingshuse, men drives af Jonstrup89. Huset bruges til dagligt af foreninger i kommunen og i weekenderne er det som regel udlejet

Jonstrupvang og plejehjemmet Søndersø
Jonstrupvang bebyggelsen er et bo og behandlingstilbud for unge og voksne over 18 år med fysisk handicap, fortrinsvis cerebral parese. Der er 46 døgnpladser og 12 daghjemspladser.

Plejehjemmet Søndersø har 31 boliger, hvor flere af boligerne har terrasse og egen udgang til gårdhaven.

Politisk er det besluttet, at Plejehjemmet Søndersø skal flytte i nye omgivelser i 2014 beliggende i Farum bymidte.

Ønsker til fremtidige indsatsområder for arkitektur- og byrum i Jonstrup

Rema 1000 er taget godt imod, ligeledes renoveringen af ”Jonstrup torv”. Der bør dog arbejdes med beplantning i forhold til ppladsen. Det er positivt at der er åbnet for kig til fodboldbanen, men den store pplads er ikke charmerende. Vi forestiller os at enkeltstående eller en mindre klynge af træer ville gavne. Måske kan der plantes enkelte træer på ppladsens rabat.

Hjørnet af Chr. Hauchs Allé er pt. bebygget af et overflødigt cykelskur. Cykelskuret er bygget i forbindelse med Rema 1000, men er placeret så det ikke giver mening i forhold til indkøb. Hvordan kunne man ellers bruge dette hjørne? Naboer til hjørnet kunne adspørges.

Man bør arbejde med cykeladgang til Rema1000.

Skulle man arbejde på tiltag, der indbyder til ophold i landsbyens centrum? I denne forbindelse kunne man inddrage kig til den bunkers der ligger bag ved Jonstruphus.

Man kunne arbejde med en byrumsløsning, der også inddrager pladsen foran seminariet.

Man kunne søge inspiration hos en æstetisk og kreativ ressource, der kunne hjælpe med visioner for landsbyrummet og arkitekturpolitik for Jonstrup. Der findes masser af forskningsmateriale, bl.a. Statens byggeforskningsinstitut har udgivet mange ting, herunder beskrivelse af forskellige projekter.

Belysning ”Jonstrup torv” bør gentænkes.

Ønsker til fremtidig arkitekturpolitik i Jonstrup

Stemning af landsbysamfund bevares, det vil bl.a sige at motortrafik ”holdes nede”, der skal ikke bygges dominerende, der skal ikke være forstyrrende skiltning eller reklamer. Det betyder at det er vigtigt at Sydporten til flyvestationen bevares lukket for motortrafik.

Endvidere at der bliver gennemkørsel forbudt i Jonstrup for lastvogne over 5 t. (når Frederikssundmotorvejen lukkes op næste år), så hverken Jonstrup eller Værløse bliver gennemfartsvej.

Det grønne indtryk, udsigt og de åbne vidder bevares. Nye bebyggelser holdes lav, og med grønne områder, også træer. De mange, gamle og store træer bevares.

Legepladser i området holdes offentlig tilgængelige. Man skal opfordres til at bevæge sig på cykel og til bens, dvs. stier bevares og nye boligområder forbindes via stier.

Jonstrup seminarium er en stor del af landsbyen og såvel bygninger som parken skal vedligeholdes og bevares.

Man kunne forestille sig at Jonstrup blev suppleret med et læge/sundhedshus.

Ikke ønskeligt

- Der er i forvejen en del trafik i ”centrum”, og for trafiksikkerhedens og fornemmelsen af landsbysamfund skal ikke øges
- Kæmpe private villaer i fremmede materialer
- Større panlæg til arrangementer på flyvestationen.
- Udkørsel for nyt boligområde bag seminariet/skolen, skal ikke ledes ud over skolens parkeringsplads.

Kilder

- http://www.mollemosen.dk/mollemosen.dk/www/Omraadet/Omraadets%20historie.htm)
- http://www.mallinghansen.org/educationalreformer/jonstrupseminariumandrasmusmallinghansen.html
- http://vaerloesehistorie.dk/kenddinegn/vaerlosehistorie.html
- http://www.arkark.dk/building.aspx?buildingid=4064

7F. KIRKE VÆRLØSE

7F. Kirke Værløse

Kirke Værløses historie

Navnet Kirke Værløse tyder på, at byen er meget gammel, idet byer der ender på –løse hører til de allerældste byer i Danmark. Løsenavnene går mindst tilbage til de allerførste århundreder i vor tidsregning. Endelsen –løse i stednavne menes at betyde ager, lysning, rydning, græsgang, skråning (lude) eller lignende. Første del af navnet Værløse – tidligere Witherløsæ, kunne komme fra den oprindelige ejeform withar af ordet ved, gammeldansk with, for skov (jvf. Kristian Hald, 1968). En anden teori er, at fornavnet skulle være afledt af et gammelt navn for Søndersø.

Kirke Værløse er en kirkelandsby. Stenkirken er opført straks efter forrige årtusindskifte fra omkring år 1000 til omkring år 1200 efter vor tidsregning. Under en restaurering af kirken i 1956 foretog den lokale kulsvier og dygtige amatørarkæolog Karl K. Nielsen en arkæologisk undersøgelse under ledelse af museumsinspektør Olaf Olsen og Nationalmuseet og fandt 6 stolpehuller fra en tidligere trækirke.

Det er derfor rimeligt at formode, at der har været kirke på stedet lige siden kristendommens indførelse i Danmark fra omkring år 700. Ved samme udgravning fandt Karl K. Nielsen også 77 mønter, den ældste fra Erik Ejegods tid (1093-1103) samt en muret romansk grav med et mandsskelet fra omkring 1200.

I sommeren 1944 havde Karl K. Nielsen i øvrigt foretaget en undersøgelse af en oldtidsgrav syd for Hjortøgård og fundet både en fibula med runeindskriften "ALUGOD" og et svastika eller hagekors fra yngre romersk jernalder, dvs. fra omkring år 200-400). I 1959 fandt man spor efter en vandmølle ved Annexgården i Kirke Værløse, der tydeligt er ødelagt ved vold på Kristoffer II's tid (1319-1332). Så der har været beboelse i Kirke Værløse rigtigt længe.

Kirken er bygget på det højeste punkt i landsbyen, hvor landskabet ellers er præget af bakker og tunneldale dannet under sidste istid.

Afsmeltninger under isen har formet det bakkede terræn med lavninger langs Bunds Å og Bundsådalen vest for byen og det lave Sandet og området ved Søndersø mod syd.

Indre Mission begyndte i Kirke Værløse

Også i nyere tid har Kirke Værløse markeret sig. Egnen omkring Kirke Værløse var præget af åndelig stilstand, indtil der i 1849 blev indført religionsfrihed i Danmark. Kort tid efter opstod en mindre vækkelse vakt ved to lægmænd, slagter Jørgen Petersen, som boede på Annexgårdsvej mellem huset "Hannah" på Annexgårdsvej 14 og Annexgården og smeden Jens Larsen, der levede fra 3. november 1794 til 9. august 1874, og som drev smedjen på Smedegade 24.

Hans hus og smedje findes endnu og er i fin stand. Dele af smedjens inventar står i øvrigt i dag på Furesø Museum.

Til slagter Jørgen Petersen og smed Jens Larsen sluttede sig yderligere gartner Niels Johansen og landmand Lars Henriksen, som også boede i Kirke Værløse. De begyndte at holde gudelige taler på egnen.

Jørgen Pedersen var den betydeligste i kraft af sin personlige fromhed og sit inderlige trosliv, ydmyg, trofast og hæderlig i al sin færd, nidkær for at frelse sjæle.

Jens Larsen blev dog den mest kendte af firkløveret, for det var ham, der i 1853 stiftede "Foreningen for Indre Mission" og blev dens første missionær. Jens Larsen udfoldede en forbavsende virksomhed på hele Sjælland og udgav i 1856 en samling åndelige sange til opbyggelse.

Lægmandsbevægelsen kom efterhånden under pres fra de gejstlige og 13. september 1861 stiftedes "Kirkelig Forening For Indre Mission" i Stenlille, som betød, at de gejstlige tog over. Dermed skiltes Jens Larsen fra sine gamle venner. Efter 20 års vækkelse faldt Kirke Værløse Sogn tilbage i de gamle folder.

Kirke Værløsemalerne

Kirke Værløse er imidlertid også hjemsted for kunstnergruppen Værløsemalerne. De tre mest kendte er Edward Sarvig (1894-1968), som havde atelier og bolig på Bybrøndstræde 10, Rudolf (Rud.) Jacobsen (1894-1955), som boede på Ryget samt Hans Knudsen (1865-1947) som boede på Orehøjvej. Udover portrætter var de flittige skildrere af gader, huse og landskaber omkring Kirke Værløse. Der findes adskillige malerier og akvareller, der viser Kirke Værløse, som landsbyen tidligere så ud.

Folkelig kunst – tre danske film optaget on location

På det mere folkelige område er Kirke Værløse kendt af rigtigt mange danskere på grund af de tre film om "Poeten og Lillemor" med Henning Moritzen og Helle Virkner i de bærende hovedroller. Folkekomedierne blev filmatiseret af Erik Balling, der både skrev og instruerede, i årene 1959, 1960 og 1961.

Alle optagelser on location blev foretaget i Kirke Værløse, ligesom mange lokale borgere deltog som statister. Scener fra kroen, fra slagteren, bageren, frisøren og ikke mindst fra det lille bindingsværkshus, hvor Poeten boede med sin kone, blev optaget i landsbyen. Alle disse bygninger kan ses i dag, om end de små butikker er lukket, mens Poetens hus ser fuldstændigt ud som i filmene.

Det giver stolthed, at landsbyens karakter og fine gamle huse således er bevaret. Det varede mange år, før komponist og tekstforfatter bag filmenes mest kendte sang "Mor", som stadigt bliver spillet i radioen, indrømmede, at de var ophavsmænd: Klaus Rifbjerg skrev teksten og Bent Fabricius Bjerre komponerede melodien til, hvad de mente var den mest overdrevne pastiche, ingen kunne tage alvorligt. Tværtimod blev sangen en veritabelt hit.

Omgivelserne omkring landsbyen

Det gamle Kirke Værløse er under voldsomt pres og har været det siden 60'erne. Den stærkt trafikerede omfartsvej Bundsvej, som blev anlagt sidst i 70'erne, kostede bl.a. det smukke gamle stråtækte hus, "Teatermalerens Hus", på hjørnet af Bygaden og Christianshøjvej livet.

Bundsvej kom til at skære byen over, så den del, der ligger nord for vejen, på trods af gangbroen, nærmest er amputeret og nu ikke længere har det samme tilhørsforhold til den øvrige by. Mod vest er Annexgårdsparken i 60'erne kommet til og ligger i den smukke udsigt over Bundsådalen og markerne.

Mod syd er den nederste del af Kildebakken blevet bebygget med ensartet, tæt, rækkehusbyggeri, den tidligere flyvestation og markerne udenfor den tidligere portvagt er og bliver stadig bebygget og en stor del af naturen og markerne øst for byen er udstykket til erhvervsområde.

Også syd for Bundsvej bliver Kirke Værløse presset af store ensartede tidstypiske massebyggerier som rækkehusbebyggelsen Tårnhøjgård, andelsboligforeningen Kroparken og andelsboligforeningen Storkekrogen. Udstykningen Dalsø Park og bebyggelsen af Værløse Vest har ligeledes udtyndet indtrykket af landsbyen, da der nu er en knapt så mærkbar afgrænsning mellem by og land.

Det skal dog med, at jorden tilhørende gårdene Rokkedyssegård og Mosedamgård bliver dyrket. På Mosedamgård anvendes de forholdsvis store arealer til græsning af får og Rokkedyssegård er vist kendt af de fleste som leverandør af årets første jordbær til Tivoli samt produktion af mange andre bær, kartofler og grøntsager.

Når man få år siden kom fra Værløse, holdt vejbelysningen op efter Søndersøskolen og man kørte gennem åbent land. Nu har Lille Værløse, som Værløse hed indtil for nylig, bredt sig ud og de nye udstykninger i Kirke Værløse mod øst gør, at Værløse og Kirke Værløse næsten er vokset sammen. Opfattelsen af åbent land omkring Kirke Værløse er næsten forsvundet.

Imidlertid – og heldigvis – har den centrale del af Kirke Værløse indtil nu undgået rigtig store byggeprojekter. Her er individualiteten, variationen og de organiske forløb i stort omfang stadig bevaret.

Det var nu ikke kun den manglende vejbelysning, der repræsenterede Kirke Værløses mere landlige præg. Helt kontant afspejledes det i huspriserne, at Kirke Værløse blev anset for mere bondsk end Værløse. Priserne var således temmelig meget lavere, mellem 25 % og 33 %, end i Værløse blot 4 km væk.

Største by i området indtil efter 2. verdenskrig
I 2013 blev der registreret 979 indbyggere i Kirke Værløse. Landsbyen er således i dag en lille by i Furesø Kommune.

Men går man et par århundreder tilbage, var Kirke Værløse den største by i hele området med 15 gårde (112 beboere) og 52 huse (216 beboere) ved folketællingen i 1787.

Det vides også, at Smedegade 15, som er et landhus fra 1834 på kun 59 kvadratmeter, for femseks generationer siden husede op til 9 mennesker ad gangen, forældre, bedsteforældre, egne børn og plejebørn, hvilket fremgår af folketællingstal fra de enkelte tiår i 1800-tallet og op til 1909.

Det er heller ikke ukendt, at man i mange huse indtil for få generationer siden udlejede værelser eller en hel etage for at kunne få økonomien til at hænge sammen.

Flyvestation Værløse

Flyvestation Værløse blev oprettet som følge af Forsvarsforliget 1909 i årene 1910-12 som en teltlejr for rekrutter fra hæren. Det er dog først i perioden 1934 til 2. verdenskrigs udbrud i 1940, at lejren blev udbygget til en flyveplads.

I flyvestationens storhedstid var der op til 1.100 ansatte, herunder mange lokale, ligesom rekrutter holdvis løb igennem byen under taktfaste råb. Flyvestationen satte således i høj grad sit præg på Kirke Værløse.

Rekrutter fandt lokale piger, som de giftede sig med og atter andre var på kost eller boede til leje i landsbyen.

Det betød nødvendig eller ekstra indtægt for mange familier og har også været med til at sikre omsætning på den relativt set meget store kro.

Kirke Værløse Kro

Kirke Værløse Kro blev genopbygget efter brand i 1925 på samme sted som en tidligere kro. Kroen blev bygget med værelser på førstesalen og krostue/spisested i hele underetagen, som også fungerede som danserestaurant og som biograf, idet der kom en såkaldt rejsebiograf, som lavede filmforevisninger en gang om ugen.

Om sommeren blev der solgt is fra en lille isbod mod vejen, bag kroen, hvor der var tilhørende æblelund og gadekær, blev tilføjet en stor fløj, som rummede keglebane og ved siden af kroen byggedes en nødvendig rejsestald, hvor hestene kunne opstaldes, når man skulle opholde sig i længere tid på kroen. Rejsestalden er i dag fælleshus til andelsboligforeningen Kroparken og har derfor undergået store forandringer, idet der ikke længere er store porte og stalddøre.

Kroen var stadigvæk i funktion som sådan, da Erik Balling optog de tre tidligere nævnte film, og en del scener er fra krostuen.

Kroen blev sat til salg i 1964, men overgik da desværre til anden anvendelse og endte senere med at blive lavet om til de fire nuværende ejerboliger.

Arkitektur

Det overordnede gade og bebyggelsesmønster i det centrale Kirke Værløse er så godt som uforandret efter den trinvise udskiftning af gårdene fra 1758 til 1792.

Bebyggelsen er koncentreret i og omkring forten samt omkring kirken. Op til kirken ligger selvsagt byens skole, nu kaldet Den Gamle Skole, som blev bygget i 1850 med tilhørende stald ved siden af. Denne sidebygning huser i dag Aktiv Scenen, et amatørensemble. På skolen blev børnene undervist i samme lokale op til 6. klassetrin, men senere blev kun 1. og 2. klasse undervist sammen, mens læreren med familie beboede resten af huset
.
Det sluttede først i 1964. Når børnene sluttede på Kirke Værløse Skole skulle de gå eller cykle gennem skoven til Farum for at forsætte undervisningen der.

Der er snoede, smalle veje og snævre gangstier, som binder byen sammen, ligesom en del hække og mange gamle træer stadig pryder øjne og miljø.

Grundstammen i bebyggelsen består af bindingsværks og land og stuehuse, hvoraf en stor del stadig har bevaret stråtaget. Tre af de gamle ejendomme har tilbygninger, som har huset smedjer, ligesom to store gamle lagerbygninger i hhv. Smedegade og på Bygaden også er karakteristiske bygninger, hvoraf den ene siden er blevet er indrettet til beboelse.

Ind i mellem er opført huse i historicistisk stil, bygmestervillaer i bedre byggeskik samt nogle nyere huse, bungalows, statslånshuse opført i gasbeton i halvtredserne og enkelte endnu nyere villaer.

Særligt på Bygaden og på Kildebakken er det tydeligt og karakteristisk, at mange af ejendommene har været indrettet som eller ligefrem bygget til også at huse butikker som slagterbutik, købmandsbutik (Annexgårdsvej 4, Smedegade 19, Bygaden 15 og Kildebakken 6, bageri (Smedegade 4 og Bygaden 4), frisør (Bygaden 2 i kælderen) og kro.

Andre bygninger som fx Smedegade 7 har haft anden anvendelse som fx lægekonsultation, hvorfor dette hus også var det første, der fik indlagt rindende vand. (Det kan her indføjes, at lægen kom ridende til byen to gange om ugen indtil op i 60'erne. Når hesten stod tøjret foran huset, var konsultationen åben.)

Annexgårdsvej 6 var i sin tid børneasyl, en funktion der ikke kan ses på det fint vedligeholdte landhus i dag. For fuldstændighedens skyld kan også nævnes, at fattiggården lå, hvor det moderne børnehus i dag er beliggende og der er derfor ingen spor af gården til fattiglemmer.

Trods forskelligheden er der et ensartet præg i byen. Beliggenheden på grundene med ansigtet mod vejen er fremherskende.
Stort set alle huse har taghældninger på 45 grader eller derover med tagbelægning af strå, tegl eller naturskifer. Der er en vis beskedenhed over de allerfleste af husene, som kommer til udtryk i deres begrænsede størrelse og højde. Ingen råber op eller skiller sig ud.

Byen skulle gerne bevare dette udtryk.

Den første bevarende lokalplan for Kirke Værløse

Den centrale del af Kirke Værløse fik i 1989 en fremragende gennemarbejdet lokalplan med tilhørende bevaringsvejledning. Lokalplan 27 har i høj grad medvirket til at beskytte byen, beboerne og deres naboer mod større katastrofer i form af nedrivninger, træfældninger og andre ulykker. Beskyttelsen, der ligger i at have en bevarende lokalplan, har også medvirket til, at flere ejere ved ombygninger har kunnet se idéen i at føre deres huse tilbage til en mere original stand, så kvaliteten både af enkeltbygninger såvel som det samlede hele generelt er højnet.

Kedeligt skred i forhold til håndhævelse af lokalplanen

Desværre er der de senere år sket et skred for så vidt angår bevarelse af miljøet i lokalplanens område BII. Det startede med en byggetilladelse i Præstevænget til en villa af en for byen ganske fremmed karakter. På Kildebakken 3 blev givet nedrivningstilladelse til et hus, der i lokalplanen var udpeget som bevaringsværdigt.
I dets sted er opført et hus, som dog med sin beliggenhed og sit udtryk passer glimrende ind i den eksisterende bebyggelse. Kildebakken 5 og 7 var til gengæld begge prunkløse statslånshuse.

Begge huse er nu revet ned og på begge matrikler ligger nu aldeles fremmedartede "amerikanervillaer" med lav tagrejsning og en beliggenhed på grunden, der siger: 'Hold dig væk!' På det vejstræk er udtrykket helt forandret og fremmed.

Vi ønsker ikke flere af den slags fejltagelser.

Det er forbløffende at opleve, hvor lidt der skal til for at forandre indtrykket af harmoni og fællesskab på en vej eller i en by. Her vil det være relevant at citere fra forordet til "Bevaringsvejledning for Farum Landsby":

"Hver for sig kan de enkelte forandringer og fornyelser synes ubetydelige, men lagt sammen kan kvaliteterne i landsbyens miljø gradvist – og uden at nogen lægger mærke til det – blive forringet og til sidst forsvinde helt".

Ønsker til en fremtidig arkitekturpolitik for Kirke Værløse

Der ønskes størst mulig bevaring af det ganske enestående hele, landsbyen Kirke Værløse stadig udgør og som rummer:

- Land og stuehuse
- Villaer
- Annexgården
- Den Gamle Skole
- Vandtårnet
- De smalle vejforløb
- De grønne og ofte lave hække
- De mange gamle træer
- Stensætninger
- Marker og naturområder
- Udsigter

Ønskeligt:

- Bedre beplantning ved indkørsel til Bygaden fra Bundsvej
- Overholdelse af lokalplanens bestemmelser

Ikke ønskeligt:

- Unødvendig skiltning og reklamer
- Fremmed materialevalg
- Etagebyggeri
- Oplyste facader eller anden overdreven belysning
- Vinduer i fuld højde
- Flade tage
- Grå facader og andre "unaturlige" farver
- Betænkelige nedrivningstilladelser

Opsummering

En arkitekturpolitik for en gammel landsby som Kirke Værløse, der blandt andet på grund af sin tidligere noget afsides beliggenhed og mindre velstående status har overlevet tidens krav om tidssvarende boliger til den moderne familie, kan ikke ses isoleret, men skal ses i en kulturel og historisk kontekst, hvilket dette oplæg i høj grad afspejler.

Kirke Værløse har overlevet som landsby med sit eget karakteristiske præg, dels på grund af tidernes ugunst og dels netop af samme årsag. Tidligere blev Kirke Værløse lidt nedladende omtalt som 'derude hos bønderne', mens landsbyen nu er attraktiv præcis på grund af sit bondelandsbypræg.

Dette miljø skal vi tage vare på, ligesom generation efter generation har gjort det. Vi har på sæt og vis nemlig kun det hele til låns. Men at bevare Kirke Værløse kræver en hjælpende hånd. Og den hånd kan lokalsamfundet selv tilbyde, idet der er mange borgere med stor indsigt i og viden om lokale forhold og som gerne bruger tid og stiller deres kompetencer til rådighed.

Det er også i stort omfang demonstreret i forbindelse med byggetilladelsen til Nettobutikken, de gamle ejendomme, som ejere har ønsket at renovere, fx Bygaden 12, udarbejdelse af ny lokalplan m.v.

Grundejerforeningen for Kirke Værløse og Omegn ser derfor gerne, ja, vil opfordre til, at forvaltningen i Furesø Kommune fortsat konsulterer foreningen, således at nyttig eller nogle gange nødvendig lokal viden medinddrages i forbindelse med fx større byggesager eller tiltag, der har betydning for landsbyen.

Kilder

- Den store danske encyklopædi, Jens K. Skov: Kend din egn, Historisk Forening, Naturparkens venner m.fl.

SOLHØJ-
GÅRD
HV
GA
STAVNSHOLTVEJ
ELLE-
GÅRD
SKOVBAKKEN
FARUM
VEJGÅ

7G. STAVNSHOLT LANDSBY

7G. Stavnsholt Landsby

Landsbysamfundenes Samvirke og Furesø Land og By har iværksat et projekt hvor alle områder i Furesø Kommune skal beskrive deres egne områders akitektoniske værdier.

Baggrunden er et ønske fra Byrådet om udvikling af en arkitekturpolitik for Furesø Kommune. I Stavnsholt Landsby har bestyrelsen for Bylauget besluttet at lade Solhøjgaard udvalget udarbejde et udkast til en beskrivelse af de arkitektoniske værdier.

Udkastet er bl.a. inspireret af Kulturministeriets arkitekturpolitik fra februar 2014. Heraf kan udledes tre nøgleord for begrebet arkitekturpolitik:

IDENTITET
KVALITET
FUNKTIONALITET

Udkastet er udsendt til alle i Bylauget med henblik på at blive debatteret på den ordinære generalforsamling den 9. april 2014. Udkastet er justeret herefter.

Indholdsfortegnelse

1. Formålet med en arkitekturpolitik.
2. Stavnsholt Landsby
- Hvor kommer navnet fra
- Historisk areal.
- Geografisk udstrækning.
- Bylaugets historie og område.
3. Bevaringsvejledningen.
4. Landsbyens karakteristiske kvaliteter.
- Omgivelserne
- Byrum
- Bebyggelser
5. Afsluttende opsamlede arkitekturpolitiske ønsker for fremtiden.

1. Formålet med en arkitekturpolitik.

Stavnsholt Landsbys nuværende lokalplan er fra 1980, Lokalplan nr. 43. Lokalplanen omfatter Stavnsholt Landsby. Området afgrænses mod vest og syd af bolig og institutionsbebyggelser. Mod nord og øst afgrænses landsbyen i hovedtrækkene af den nuværende Stavnsholtkile.

Lokalplanens mål var at sikre en bevaring af eksisterende bygninger og miljø i Stavnsholt landsby. Sigtet med arkitekturpolitikken er ikke at ændre Lokalplan 43. Stavnsholt Landsby er unik. Det skal den blive ved med at være, men den er ikke og skal ikke være et museum. Arkitekturpolitikken formål er heller ikke at tage stilling til eller rejse nogen diskussion om hvorvidt nogle gårde eller huse ikke følger lokalplanen til punkt og prikke.

Formålet er at sætte fokus på det unikke og bevaringsværdige ved Stavnsholt Landsby og holde fast i nogle retningslinjer udstukket i lokalplanen.

- Lokalplanen og arkitekturpolitikken skal være grundlaget for kommunens og beboernes fælles forståelse for en løbende udvikling og tilpasning af bygninger, byrum og landskabet i og omkring Stavnsholt Landsby.
- Arkitekturpolitikken er en balance mellem regler og individuelle frihedsgrader for borgerne og skal opfattes som et supplement til Lokalplanen. Nuværende beboere i området har kun husene og byrummet til låns. Generationer efter os vil sætte pris på, at vi passer på kvaliteterne.
- Arkitekturpolitikken opfatter vi som en proces som kan skabe fælles forståelse for:

IDENTITET
KVALITET
FUNKTIONALITET

2. Stavnsholt Landsby

Hvor kommer navnet fra
Stavnsholt ligger i Nordsjælland og er en bydel til Farum, beliggende i Furesø Kommune. Oprindeligt en selvstændig by. Stavnsholt tilhører Region Hovedstaden. (Wikipedia 13).

Navnet er oprindeligt Staunsholt med u og kan i hvert fald spores tilbage til 1688 (Lars Nielsens* dagbog, Landbohistorisk Selskab 1978).

Arkæologiske fund taler i øvrigt for, at landsbyen Stavnsholt, hvis navn tyder på nybyggeri, har haft sin oprindelige beliggenhed ved Fiskebæk, dvs. ved overgangen mellem de to søer. Der er så sket en senere flytning mod øst til den nuværende placering længere henne langs bredden af Furesø.

Navnet Farum nævnes første gang skriftligt i Roskildebispens ”jordebog” fra omkring år 1370 sammen med landsbyerne Bregnerød, Staunsholt og Bodelstorp.

Den sidstnævnte landsby, der lå tæt ved den nuværende landevej mellem Farum og Lynge i et skovområde, der nu hedder Lillevang, blev nedlagt i slutningen af 1600-tallet.

(Wikipedia).
Historisk areal
Mod øst Bistrup, mod syd Furesøen, mod vest Fiskebæk og Farum og mod nord Bregnerød. Landsbyen bestod af oprindeligt af 11 gårde.

Rendebækgård, Kærgården, Keldsholm, Brudegaard, Farum Vejgaard, Ellegaarden, Solhøjgaard, Furesøgård, Hvilebækgård, Søgården (brændt i 1950, lå hvor Solgaven ligger nu) og Baunebjerggård.

Stavnsholt Landsby og geografisk udstrækning
Landsbyen er i dag defineret som værende de nuværende 9 gårde omkring Gadekæret samt ældre og nyere familiehuse.
Landsbyens fysiske grænser som beskrevet i lokalplan 43 fra 1980.

Bylaugets historie og område
Bylauget i Stavnsholt Landsby kan føres tilbage til i hvert fald 1868, da dette årstal er graveret på Bylaugets fane, som stadig i dag opbevares hos den siddende oldermand.

Bylauget var oprindeligt en sammenslutning af gårde i drift, men inkluderer i dag alle private grundejere boende i lokalplanområde 43, i alt 19 ejendomme. 2-families ejendomme tæller for 2 ejendomme.

3. Bevaringsvejl. fra lokalplan 43 af 1980 p. 8 ff.

Følgende afsnit er et sammendrag af den eksisterende lokalplan og bevaringsvejledning for Stavnsholt Landsby. Bylauget anser lokalplanen for at være essentiel og ønsker at fastholde de bestemmelser i lokalplanen, der sigter på bevarelse af eksisterende bygninger og det unikke landsbymiljø. De bygninger, der er omfattet af lokalplanens bevaringsbestemmelser må ikke ombygges eller nedrives uden særlig tilladelse fra Byrådet.

I tilknytning til lokalplanen er der udarbejdet en bevaringsvejledning af Peter Bredsdorffs tegnestue ApS, som skal følges ved ombygninger.

De særligt bevaringsværdige bygninger nævnt i lokalplanen: Rendebækgård, Kærgården, Kærhuset, Cornelen og Furesøgård, skal så vidt muligt bevares i deres oprindelige udformning. Efterfølgende er Rendebækgård desværre brændt ned, men genopført.

I bevaringsvejledningen er der retningslinjer for visse ændringer, der har til formål at genskabe bygningsdetaljer, som er gået tabt ved tidligere ombygninger. For de øvrige bevaringsværdige bygninger tager bevaringsvejledningen først og fremmest sigte på at fremhæve og styrke de træk, der er karakteristiske i landsbyens miljø.

Enkelte af landsbyens bygninger er ikke omfattet af bevaringsbestemmelser. For specifik beskrivelse af de enkelte gårde og huse henvises til Lokalplan 43 side 12-13. Det følgende er blot nogle generelle retningslinjer fra lokalplan 43 side 14, for bygningernes udseende.

Efter bevaringsvejledningen skal hovedparten af landsbyens bygninger fremstå med hvidkalkede, pudsede eller vandskurede facader. Nyere gårde kan kalkes gule og eksisterende gule murværk kan bevares.

De eksisterende stråtage bevares eller erstattes jf. bevaringsvejledningen, mens der på de øvrige bygninger kan anvendes røde eller gule tegl samt sort skiffer og pap. Retningslinjer for de enkelte gårde og huse kan ses i lokalplanen.

Der må kun undtagelsesvis laves nye kviste eller ovenlysvinduer, efter særlig tilladelse fra kommunen.

Vinduer og døre skal bevares i oprindelig udformning.

På de ældre huse og gårde skal det være 2-rammede og på de nyere gårde 4-rammede sidehængte vinduer. Der må ikke laves skodder eller anvendes buede glas.

Døre skal være fyldningsdøre eller glatte bræddedøre.

Vinduer og døre skal males. Bevaringsvejledningen angiver hvilke af farverne hvid, grøn, blå og rød, der kan anvendes til vinduer og døre på de enkelte bygninger.

Der må i øvrigt ikke udføres altaner, overdækkede balkoner og terrasser, baldakiner, udvendige vindfang og lignende bygningsdele, som virker fremmede i forhold til den traditionelle byggeskik.

Skiltning og reklamering må kun finde sted med kommunens tilladelse

Beplantningen er en væsentlig del af miljøet i Stavnsholt.

Derfor indeholder lokalplanen bestemmelser om bevaring af væsentlige dele af den nuværende beplantning og retningslinjer for ny beplantning. Enkelte steder lægger lokalplanen op til en rydning af eksisterende beplantninger, som virker fremmede på stedet eller lukker dele af landsbyen af på en uheldig måde. F.eks. er der efter lokalplanens udformning ryddet uønsket beplantning ved gadekæret.

Landskabstrækkene omkring Stavnsholt er også væsentligt at bevare og det gælder også samspillet mellem de åbne marker og landsbyens træer og hegn. Her er der et karakteristisk mønster, som er dannet ved ”stjerneudstykningerne” i slutningen af 1700-tallet. På nogle af

parcellerne skyder beplantning og bebyggelse ud i landskabet, mens andre ligger som åbne "kiler" helt ind i landsbyen.

Mod øst er bevaringen af disse landskabstræk sikret gennem en fredning af Stavnsholtkilen og det samme gælder nord for landsbyen.

Mod vest og syd er der bygget boliger og institutioner meget tæt op til landsbyen. Her skal der være træbeplantning for at skabe en klar adskillelse.

Et andet væsentligt træk i miljøet er Stavnsholtvejs slyngede forløb gennem landsbyen. Da vejen i sin tid skulle bære al trafik mellem Birkerød og Farum, blev den udvidet, så trafikken nu går meget tæt på nogle af husene.

Denne bredde er ikke længere nødvendig, efter at den nye Bistrupvej er anlagt nord om Stavnsholt. Derfor fastlægger lokalplanen en omlægning af Stavnsholtvej, så den får sin tidligere bredde, som passer bedre ind i byens øvrige proportioner.

Den eksisterende vej syd om Cornelen og gadekæret og vejen mellem Brudegården og Keldsholm bør ifølge lokalplanen nedlægges som veje. De er der stadig, men en bom mellem Brudegården og Keldsholm har begrænset trafikken.

Rendebækgårdsvejs og Sommervejs funktion og udseende ændres ikke med lokalplanen.

Med lokalplanens vejomlægninger lægges der op til en meget begrænset biltrafik gennem Stavnsholt. Til gengæld forbedres stianlægget for cyklende og gående, bl.a. for at øge tilgængeligheden af naturområderne øst for Stavnsholt. I dag løber Stavnsholt skolesti og Stavnsholtstien sammen ved Stavnsholtvej.

4. Landsbyens karakteristiske kvaliteter

Som supplement til lokalplanen har landsbyens beboere i det følgende beskrevet hvad der er de karakteristiske kvaliteter, der gør Stavnsholt Landsby så unik og bevaringsværdig. Vi har delt kvaliteterne, der skaber identitet og funktionalitet tre områder:

a. Omgivelserne
b. Byrum
c. Bebyggelser

Omgivelserne
Landsbyen ligger omgivet af åbne marker på nord og østsiden og med Skovbakken som afgrænsning til villabebyggelse i vest, hvilket gør at landsbyen opfattes som en helhed og som et afgrænset område. Fredningen af Stavnsholtkilen er med til at bevare disse omgivelser og oplevelse af en rigtig landsby, der ligger på landet.

Området er karakteriseret ved et rigt dyreliv på mange måder:

- Mange vilde dyr som rådyr, ræve, pindsvin og egern ses ofte både i landsbyen og på de omkringliggende marker
- Husdyr som Skolelandbrugets køer, grise og geder, Kærgårdens mange heste og Sommervejs høns, geder og vietnamesiske hængebugsvin forstærker og styrker landsbymiljøet og oplevelsen af at bo på landet.
- Frøerne i gadekæret leverer den skønneste aftensang om sommeren og fiskehejren kommer af og til på besøg
- Der er også et rigt fugleliv i landsbyen. De mange træer, udhuse, store haver, frugtbuske, gadekæret og nærheden til marker giver optimale betingelser for et rigt fugleliv.

Andre karakteristika i omgivelserne som skaber landsbyidentitet og kvalitet er:

- Naturen i og omkring landsbyen med relativ åben kig ind i haverne til gårde og huse.
- Det åbne kig ud over marker mod øst og nordøst i Stavnsholtkilen.
- Den relative stilhed som især kan nydes om natten.

Byrum
Byrummet er karakteriseret ved plads og luft mellem gårdene og husene, samt placeringen af gårdene omkring gadekæret, som er byens hjerte. På alle årstider giver det åbne kig ind i haverne en god trygheds fornemmelse. Man føler sig velkommen. Vigtigt for landsbymiljøet er det store mellemrum som er mellem bygningerne og deres volumen, som giver byen sammenhæng og harmoni. Efter Lokalplanen er det ikke tilladt at skærme haverne af med plankeværk. Byrummet fungerer også bedst hvor husene og gårdene ikke lukker sig om sig selv, men hvor det er lykkedes at skabe åbne kig til husene samtidig med at beboerne har mulighed for privatliv.

Der er god plads til danske træsorter som fx kastanje, blodbøge, popler, elmetræer samt frugttræer i landsbymiljøet, som bevarer og styrker oplevelsen af den oprindelige landsbyatmosfære. Bevoksningen i landsbyen bør ske i overensstemmelse med danske beplantningstraditioner, samt vedligeholdes så beplantningen ikke tager overhånd og bliver for stort, så bymiljøet ødelægges (udsyn, skader på huse mv).

Bevarelse af gamle stengærder som f.eks. langs Brudegården og Kærgården samt Sommervej 4 (Sommerlund) er vigtig for oplevelse af landsbymiljø.

Stavnsholtvejs og Løvfaldsvejs snoede og bugtede forløb er karakteristisk for en landsby og skaber miljø.

Den meget tunge og støjende trafik til rensningsanlægget gennem Stavnsholtvej og Sommervej er en gene. Det styrker ikke bevarelse af et unikt landsbymiljø, hvor det er trygt at færdes også for børn, ældre og svagtseende. Det er også i modstrid med lokalplanens ønsker om at Stavnsholt skal være en del af de rekreative områder. Området benyttes flittigt af mange furesøborgere som rekreativt område:

- Der er dagligt mange besøgende i området, især gående, løbende og cyklende.
- Området indgår i cykelruten – Furesø rundt – dvs. hovedstadsborgere nyder også denne oase på ruten omkring Furesøen.
- Området benyttes af spejderne, børnehaverne og skolerne til diverse skoleprojekter om gadekær, arkitektur, landsbymiljøer mv.

Belysningsenheder kan nogle steder virke overvældende. Skiltning har generelt set taget overhånd og visse steder er der for mange skilte, f.eks. ved indkørsel til Sommervej.

Unikt er vores gadekær med gadekærspladsen og dets kirsebærtræer. Det er byens hjerte og meget vigtig for landsbyens helhed og identitet.

Cornelen er købmandsmuseum og ligger ved gadekæret. Det er også et islæt som landsbyens beboere sætter pris på. Haven kunne godt styrke fornemmelsen af noget autentisk hvis den blev anlagt som en gammel frugt og pryd-have.

Majtræet som førhen blev brugt til Bylaugsmøder, stadig med en stenkrands omkring, fuldender byens hjerte.

<u>Bebyggelser</u>
Landsbymiljøet med hovedsagelig gamle hvidkalkede gårde og huse med stråtag giver området autencitet. Bygningerne i området er ikke ens. Men af forskellig størrelse og udformning der udspringer af deres brug: gårde, aftægtshuse, skole, købmandsbutik og andet småerhverv. Der er også forskellighed i dateringerne, men ingen nye huse som ikke er opført efter lokalplanen. Diversiteten er med til at understrege fornemmelsen af oprindelighed og samtidig oplevelsen af en levende landsby, som har udviklet sig over tid.

Hvor restaureringer og tilbygninger følger bevaringsplanen virker ægtheden og troværdigheden i miljøet bedst.

5. Afsluttende opsamlede arkitekturpolitiske ønsker for fremtiden.

- Tilbageføring af Stavnsholtvejs bredde i Landsbyen til sin oprindelige bredde før udvidelsen fra da den var gennemkørselsvej til Birkerød.
- Vejen mellem Cornelen og Brudegaard og vejen mellem Keldsholm og Brudegaard bør nedlægges som vej.
- Den tunge trafik til rensningsanlægget bør flyttes fra Sommervej til Skovbakken.
- Gadebelysnings amartur bør overvejet justeret i højden.
- Det bør ikke være færdsels og reklameskilte, bortset fra direkte lovmæssige påbudte.

8. Afsluttende bemærkninger

Som det fremgår af ovenstående, er der i de forskellige lokalsamfund stor opmærksomhed på og viden om vores fælles kulturhistorie og kvaliteter i bygninger, bymiljøer og natur. Lokalsamfundenes Samvirke er overbevist om, at dette også gælder mere generelt i Furesø Kommune. Vi oplever, at mange allerede nu opfatter kommunen som attraktiv, men er samtidig ikke i tvivl om, at kommunens mange kvaliteter kan udvikles og forbedres yderligere igennem en arkitekturpolitik.

Kulturministeriets publikation fra februar 2014: ”Arkitekturpolitik, Mennesker i centrum” har følgende indledning:

Arkitektur er for mennesker. Den sætter rammerne for vores liv, og den præger os med sine værdier og idealer. Som kunstart handler arkitekturen om de rum, byer og landskaber, vi færdes i, og den giver med idé, form og materiale en kunstnerisk fortolkning af, hvad det vil sige at være menneske på et givent sted og tidspunkt. Samtidig løser arkitekturen nogle helt basale, menneskelige behov. God arkitektur giver trygge, funktionelle rammer for vores udfoldelse, både som individer og i fællesskab.

Det er vores store ønske, at Furesø Kommune bliver kendt som en kommune, hvor man for alvor tager kulturministeriets udfordring op:

- nedsætter et arkitekturråd
- ansætter en stadsarkitekt
- udformer, opdaterer og håndhæver lokalplaner i samarbejde med de mange aktive borgere og foreninger
- lægger vægt på Furesø Kommunes enestående struktur med 2 bycentre og mange mindre bebyggelser omgivet af vand og natur
- værdsætter, vedligeholder og udvikler kommunens store særkender, såsom Flyvestation Værløse og Mølleådalen, søerne og skovene
- sætter miljøhensyn og kvalitet i højsædet når det gælder bymiljø, veje og trafik
- udformer en overordnet plan for infrastruktur, der trækker naturen ind i by- og vejrum med planer for beplantning, vand og biodiversitet og med respekt for lokalområdernes forskellighed og kulturværdier
- understreger kvalitet i by- og vejrums forskellige profiler i valget af det offentlige udstyr og på grundlag af en designmanual

Vi ønsker, at disse elementer samles i en overordnet plan, som klart præsenterer Furesø Kommunes identitet, kvalitet og funktionalitet.

Hver for sig kan ændringer i landskab, bygninger og bymiljøer synes ubetydelige, men lagt sammen kan kvalitet og sammenhæng forringes for til sidst måske helt at forsvinde. Den samlede plan skal forhindre, at dette sker.

Til sidst en stor tak til alle, som har bidraget til denne publikation om arkitekturpolitik. Vi håber på et fortsat godt samarbejde med politikere og forvaltning i den fortløbende proces om udviklingen i Furesø Kommune.

9. Bilag

Nye tilflyttere kan nemt få indsigt i kommunens mange kvaliteter via det rige foreningsliv med bl.a. museerne, skolelandbrug og lokalhistoriske foreninger, som i høj grad bidrager til en forståelse for vores mange ressourcer. Vi vil endvidere foreslå, at tilflyttere til kommunen, som bosætter sig i et hus eller område med bevarende lokalplan, bydes velkommen ved et brev fra borgmester eller stadsarkitekt. Nedenstående er et tænkt eksempel på et brev til en tilflytter i Farum Landsby.

Til ……ny beboer i Farum Landsby

Velkommen som borger i Furesø Kommune.

Furesø Kommune vedtog d. 18. december 2013 den ny kommuneplan. Af denne fremgår følgende:

”I landsbyerne Bregnerød og Stavnsholt og i de ældste dele af Farum, Kirke Værløse, Jonstrup og Hareskovby er der bebyggelser med kulturhistorie og bevaringsværdier. Lokalsamfundenes bebyggelser bidrager til et varieret udbud af boligtyper og til kommunens mangfoldighed ved at rumme forskellige bymæssige kvaliteter og oplevelser”

”Kommunens planlægning og administration skal medvirke til, at de enkelte lokalområders særlige karaktertræk bevares og forstærkes”

Du er flyttet ind i et af de huse, som er omfattet af en bevarende lokalplan (lokalplan 44) med tilhørende bevaringsvejledning. Lokalplanen er lavet, for at et velbevaret kulturhistorisk område også kan bevares for eftertiden og være til glæde for alle besøgende i dag. Du kan læse mere om Farum Landsby i f.eks. Furesø Historien bind 1 og 2, www.oldtidsstier.dk eller www.fnv.dk.

Du bør være opmærksom på følgende:

Ønsker du at foretage ændringer på dit hus, have eller skel, skal du først undersøge, hvad der står i lokalplan 44 og bevaringsvejledningen.

Parkering skal ske på egen grund eller på P-pladserne ved Farum Kirke eller P.E. Rasmussens vej.

Du er meget velkommen til at kontakte xxx i xxx forvaltningen, som vil gøre sit bedste for at rådgive.

Furesø Kommune ønsker dig tillykke med at du har valgt at bo i Farum Landsby.

Vi håber, at du vil hjælpe til med at opfylde kommuneplanens mål og bidrage til bevaring af vores fælles kulturarv.

Med venlig hilsen

---- (borgmester/ stadsarkitekt)

KIRKE
VÆRLØSE
JONSTRUP
HARESKOVBY
S
S